

Slovenska zveza na Švedskem

Slovensko

GLASILO

Slovenska BLADET

POMLAD/ VÅREN 2011

ISSN 2000-2173

Št./Nr 34 Letnik/Årgång 10

Slovenska riksförbundet i Sverige

Slovensko GLASILO

Slovenska
BLADET

Slovensko GLASILO / Slovenska BLADET

Št. / Nr 34 Letnik / Årgång 10

Izdajatelj / Utgivare: Slovenska zveza na Švedskem / Slovenska riksförbundet i Sverige, PG:72 18 77-9

Finančna podpora: Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu; Članarina SZ

Slovensko GLASILO izhaja 4x letno v 580 izvodih

Naslovne fotografije / Uppslagsfoton: Olofström: Na zdravje! Kristianstad: prvenstvo juda - Jure Piškur; Ljubljana, pogled z gradu. Fotografije na zadnji strani / Sista sida: Mala Nedelja 51; Piran. Foto: Ciril M.

Stopar, Piškur, Budja, Vesna Jakše. Izbor / Urval: A. Budja

Za vsebino objavljenih člankov so odgovorni avtorji.

VSEBINA

1

INNEHÅLL

Uredniška beseda

2

Inledningsord

Slovenska zveza

3

Slovenska riksförbundet

Društva

5

Föreningar

Slovenski DOM, Göteborg 5

Simon Gregorčič, Köping 9

Slovenija, Olofström 11

Planika, Malmö 17

Orfeum, Landskrona 19

Slovensko Švedsko društvo Helsingborg 23

Slovenci v Stockholmu 56

Svensk-Slovensk vänskapsförening, Stockholm 27

Kultura

29

Kultur

Naša Cerkev

39

Vår Kyrka

Pisma/Reportaže

40

Brev/Reportage

Aktualno

52

Aktuellt

Šport

58

Sport

Slovensk historia

59

Slovenska zgodovina

Naslovi

66

Adresser

Glavni in odgovorni urednik/izdajatelj — Huvudredaktör/ansvarig utgivare:

Avguština Budja (Gusti)

Člana redakcije - Redaktionsmedlemmar

Jožef Ficko / Ciril M. Stopar

Tehnični urednik/Teknisk redaktör: *Zvonimir Bencek*

Naslov uredništva/Redaktionsadressen: Augustina Budja

Hantverkargatan 50

261 52 LANDSKRONA,

Tel. 0418– 269 26

Elektronska pošta: budja@bredband.net

Svoje prispevke pošljite na zgornji naslov do 15. maja 2011

Skicka era bidrag till Slovenska BLADET senast den 15 maj 2011, använd adressen ovan

Sanje

Ko po svetu sem hodila
Tuji jezik govorila
Tuje srečala ljudi
v tuje gledala oči

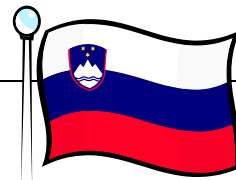
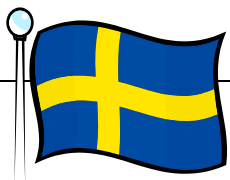
Tuje roko so mi dali
Tuje so se mi smejali
Tuji bil je njihov glas
Tuji bil je njih obraz

Ko pa pride temna noč
In zajame sanj me moč
Takrat spet sem jaz doma
v objemu cvetja Alpskega

Anica Štefanič

Avtorica pesmi, Anica Štefanič s Stockholma nam sporoča, da je to pesem in mnoge druge napisala za sprostitev njene slovenske duše. Zahvaljujemo se za poslano pesem in vabimo še več slovenskih duš, da se nam oglasijo in tudi sami pošljejo svoje literarne stvaritve za objavo v Slovenskem GLASILU.

Uredništvo

Slovenska zveza na Švedskem

slovenska.riksforbundet@telia.com

PREDSEDNIK IMA BESEDO...

V februarju, ko pišem te vrstice, je okoli nas snežna odeja in vabi mladino na smučanje in sankanje v zimskih počitnicah. Tisti pa ki smo starejši si želimo konec mrzlih dni in začetek lepih, sončnih pomladanskih dni, da bi se končno odpravili na sprehode. No pa so med nami tudi takšni, ki si mrzle ali pa lepe popoldneve ogledujejo le skozi okna, saj jim starost in bolezen ne dovoli sprehoda, dokler ne bo prava pomlad oziroma, ko bodo za silo ozdraveli.

Bolezen te ovije v svoj pajčolan in takrat pozabiš na ves svet, ne zanima te ne denar, ne bogastvo, želiš si samo malenkost zdravja.

To govorim iz svojih izkušenj, kajti tudi mene je minulo jesen in to zimo zgrabila tista bolezen, ki se je vsi tako bojimo. Ko sem prestal nekaj operacij agresivnega kožnega raka, sem dobil najlepše sporočilo, da se ta ni razširil, da bom hvala bogu še živel. To je pravzaprav prav tako, kot da si se še enkrat rodil, toda v zrelih letih.

No zaradi tega pa delo v Slovenski zvezi in društvih ni zaostalo, saj so vse povsod praznovali Vinske trgatve, martinovanja, Miklavža. Organizirane so bile tudi kulturne prireditve in koncerti kulturnih društev in zborov iz Slovenije. Gostujoče kulturne skupine so gostile Slovence v Stockholmu, Olofströmu in Göteborgu. Pa tudi pevski zbor iz Planike, Malmö je nastopil v Göteborgu. Torej če se ozremo nazaj je bilo minulo leto zelo uspešno in upamo, da bomo s tem delom tudi nadaljevali.

Od januarja do sredine marca so občni zbori v slovenskih društvih, takrat se pogovarjamo koga bomo klicali v goste. Morda kakšno kulturno skupino iz domovine, morda pevski zbor iz okolice Trsta ali zamejske Koroške, kajti takšna gostovanja moramo pripraviti najmanj eno leto vnaprej. Prav zato pa pišemo

prošnje za projekte na Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki nam te projekte odobrijo, če so dobro in temeljito pripravljeni in če smo se v minulih letih pri tem delu dobro odrezali.

Letos bomo čez vse leto praznovali 20 letnico obstoja slovenske države, kajti prav vsi ne moremo organizirati teh prireditev v juniju, naj bo to razporejeno čez vso jubilejno leto 2011, tako da se bomo med seboj obiskali in popestrili te kulturne prireditve in koncerte. Upamo tudi, da bo SD Simon Gregorčič letos organiziralo Slovensko kulturno srečanje v Köpingu, pravkar se o tem dogovarjajo. Slovenska zveza pa bo o temu in planu letošnjega dela sprejela sklepe na občnem zboru v aprilu meseca v Malmöju.

Vsi tisti, ki boste okoli 1. julija v domovini, pa ste vabljeni na skupno srečanje Slovencev »DOBRODOŠLI DOMA«, ki bo potekalo 1. julija 2011 v Ljubljani, o tem boste še obveščeni.

OBVESTILO O ČLANSTVU

Z vsakim dnevom zgubimo kakšnega rojaka ali rojakinjo, kajti visoka leta in bolezen ni prizanesla niti nam Slovencem na Švedskem. Društva izgubljajo z vsakim letom svoje članstvo, obenem pa tudi nekatere vodilne ljudi, katere bomo morali nadomestiti.

Zato prosimo prav vse, da nas podprete s plačilom članarine pri vašem lokalnem slovenskem društvu, pa tudi vaše znance nagovorite, da se vam pridružijo. S plačilom članarine boste dobivali zastoj *Slovensko glasilo*. Nam pa boste s svojim članstvom omogočili izdajanje glasila in obstoj Slovensko zveze na Švedskem, če bomo prekoračili mejo 1000 članov, kar nam je do sedaj vedno uspelo.

Dobrodošli med nas prijatelji, potrebujemo vas! Mi pa se bomo potrudili da uresničimo plan dela in obstoj slovenske besede na severu Evrope.

Na kraju vam iz srca želim veliko zdravja, sreče in veselih dni

Program dela Slovenske zveze

- 9. aprila, občni zbor Slov. zveze v SKD Planika, Malmö.
- marec- julij: jubilejne prireditve v slovenskih društvih.
- 11. junija, romanje v Vadsteno, (organizator SKM Göteborg).

<http://www.slovinci.si>
<http://www.dvajset.si/>

<http://www.slovenia.info/homecoming>
<http://www.uszs.gov.si/>

Ciril Marjan Stopar

SLOVENSKI DOM

GÖTEBORG

Novice iz Göteborga Ob obilici snega, minus stopinje, svetlo le nekaj ur podnevi, da smo odšli v zimsko spanje in samo čakamo da nas prebudi pomlad in sonce. Sneg počasi topi in na dan pridejo smeti in živalski iztrebki, ki so jih lastniki pozabili pobrati za svojimi ljubljenci. Nobenih znakov pomladi le ptičke se včasih sliši, pojejo v zahvalo, če smo jih hranili pozimi.

Prostih dni ob praznikih je bilo bolj malo saj so bili ob koncu tedna in takrat smo tako prosti. V društvu se od zadnjih novic ni veliko zgodilo, zato upam, da bo drugače v naslednjih mesecih. Občni zbor bomo imeli v soboto 26. februarja o.č. 16. uri v Göteborgsrummet. Upam, da bo članov veliko, da so zainteresirani kaj delamo in, da bodo prišli z novimi predlogi kaj in kako si želijo, da delamo. Kulturni praznik bomo imeli kar po Občnem zboru. Navadno imamo kar po maši v Astridsalen naše programe ob pomembnih dogodkih.

Načrtujemo, da bi šli kam na izlet, poskušamo pripraviti in to urediti, avtobus mora biti naročen že vnaprej a da nebi izneverili vsaj tiste, ki želijo iti, je včasih avtobus napolnjen polovico in kasneje so graje, da nas je bilo tako malo in smo vseeno šli. Nikogar ne moremo prisiliti, da gre, vidimo da ljudje se kar držijo doma, kadar se pa potrudijo in smo skupaj, si pa znamo veliko povedati in poklepetati. Vem, da smo starejši in ni toliko energije več, a samo biti doma, tudi če je lepo in udobno ni dobro. **Zato pogum in pridite.**

V marcu mesecu bo dan starševstva in mamic, kratek program in cvetje za mamice. V juniju mesecu Vadstena in Dan državnosti.

Socialna skupina je obiskala v bolnišnici in doma Karla Kolarja. Želimo mu skorajšnjega okrevanja in dobrega počutja.

Babice smo obiskale slavljenko Rožo Tomažič, ki je praznovala 65. rojstni dan. Prisrčen sprejem pri Vinku in Roži nas je dočakal ob obisku. Pogovor ob lepo obloženi mizi je potekal sproščeno in z smehom na ustnicah. Pogovor je potekal kako in zakaj smo prišli sem na Švedsko in kako hitro so minila ta leta. Rojeni v 40-ih letih počasi odhajajo v zasluženo pokojnino, kar pa je sedaj čas za tisto kar prej ni bilo časa. Vnukec Erik krajša urice prostega časa, veselje, njegove radovednosti in ljubezni. Tako sta Roža in Vinko ponosna nanj. Naj Vama pozlati vajino življenje in hvala za gostoljubnost in pomoč pri društvenem delu.

Tudi nekaj slavlencev imamo:

Januar	Roža Tomažič 65 let
Februar	Jože Zupančič 40 let
	Katarina Zupančič 40 let
April	Zvone Podvinski 55 let
	Milan Geld 45 let
Maj	Anders Dahlborg 50 let

Kod hodíte,
pojdite zmeraj do konca.
Spomladí do rožne cvetlice,
poletí do zrele pšenice.
Jeseni do polne police,
pozimí do snežne kraljice,
v knjigi do zadnje vrstice,
v življenju do nove resnice,
v sebi do rdečice čez eno in
drugo lice.
A če ne prideš ne prvič ne
drugič,
do krova in pravega kova
poskusi: vnovič in vnovič.

Čestitke z lepimi željami, zdravja, sreče in zadovoljstva, Vam želimo.

Ni veliko kaj pripisati, želimo si samo delati v miru, ker imamo do tega še veselje in nam je v interesu, da ohranimo naše običaje, slovensko govorico, pomagamo naslednji generaciji in, da ne pozabimo naših korenin. Vsi tisti, ki pa niste pripravljeni pomagati, nas ne ogovarjate in obrekujte, ker s tem ne delate nič dobrega. Mi smo bolj trmasti in bomo nadaljevali.

Želimo, da bi spoznali bleščeče dni, ki bodo razsvetlile vse tiste temačne, ki se znajdejo vmes.

Za Upravni odbor Slovenski Dom Marija Kolar

Pozdravljena, Gustika!

Posiljam tri slike, ko smo "babice" obiskale eno od babic, staro 65 let. Zraven je še njen vnuček z atijem. Izberi katere bodo za uporabo. Glede dopisa pa mislim, da že Marjanca in Marija delata na tem - ali pa je dopis že pri tebi? Oprosti, če ti kaj preveč pošljem, mislim da so lepe stvari, katere hočem deliti s prijatelji. (o babici v domu, mogoče pa je kaj za v GLASILO). Samo na žalost se dogajajo stvari, ko so ljudje prepuščeni sami sebi, na njih se svojci spomnijo, ko je že prepozno.

Lepo pričakovanje POMLADI in lepe pozdrave, Marija

Tri generacije

Babice v Göteborgu

Babice – Roža Tomažič slavi 65 let

Štiri generacije

Načrt dela v letu 2011

Januar: Družabni večeri ob sobotah
 Februar: Valentinovo.(Alla hjärtas dag)
 Marec: Dan Žena
 April: Kres v naravi
 Maj: Pečenje na žaru po sv. maši
Juni: Binkošti (romanje v Vadsteno)

Praznovanje Kresne noči (Midsommar)

Od meseca Julija in pa vse do konec septembra delo v društvu po dogovoru

Oktober: Praznovanje 40-sete obletnice društva Simon Gregorčič

November: Spominjamo se naših rajnih svojcev in prijateljev.

Praznovanje očetovega dne in Martinovanje

December: Miklavževanje družabni večeri in Silvestrovanje

Vabljeni tudi k aktivnosti ki jih imamo med tednom v prostorih društva. V Septembru in Oktobru je tudi čas nabiranja gob, tudi takrat se dobivamo in skupaj preživimo lepe in sveže trenutke v gozdovih. Ob četrtkih imamo skupno druženje, ženski krožek in moški klepet od 16.00 ure naprej vabljene vse k sodelovanju.

Želim dosti veselja in uspeha pri delu!

Alojz Macuh

Novo leto v Köpingu

Večkrat smo že omenili, da ostaja minulo leto nepozabljeno, saj nam je zapustilo množico nepozabnih in težkih trenutkov, s temp a so med nas prišle spremembe. The sprememb nam v društvu ni bilo lahko sprejeti. Vedno so v naših mislih naši člani in prijatelji, s katerimi smo dolga leta delili slabe in dobre reči, se skupaj veselili in pomagali drug drugemu. Čas pa teče in nič ne reče. Trudimo se še naprej, da ostanemo povezani, v pomoč in podporo drug drugemu, da ohranimo to, kar imamo. V mislih imam vse tiste navade, ki smo jih navajeni, da se srečujemo v čim večjem številu v društvenih prostorih. Želimo si, da bi pridobili še mlajše rodove, da bi radi prihajali, med nas v središče življenja in srečanj nas tukaj v društvenih prostorih v Köpingu.

Prav prijetno in veselo nam je bilo ob prihodu novega leta, prešerno vzušje in razpoloženje, ki je trajalo vse do jutranjih ur, je težko opisati. Ko vidiš zadovoljstvo in veselje na obrazih, dobiš kar večjo moč in nov zagon ter upanje, da bomo ohranili naša druženja tudi v bodoče. Veselje, ki je trajalo pozno v noč, smo zaključili s kozarcem šampanjca in si zaželeli vse najlepše v novem letu, z velikim upanjem, da bi bilo lepše in boljše, predvsem pa, da bi nam vsem služilo zdravje.

Še enkrat želim vsem res uspešno, zadovoljno leto, ki je pred nami, naj prevladuje zdravje, sreča in zadovoljstvo med nami vsemi.

Predsednik društva Alojz Macuh

Miklavževanje v zasneženem Olofströmu

Praznovanje sv. Miklavža je bilo v Olofströmu šele 18. oktobra, to pa zaradi tega ker nekateri delajo tudi v sobotah in nedeljah, tako pripravimo družabno srečanje takrat, ko lahko večini ustrezemo.

Tiste dneve v decembru je padlo veliko snega v pokrajini Blekinge, tako da smo vedeli, da se člani iz oddaljenih krajev ne bodo mogli udeležiti tega praznika, ko obdarimo otroke in razveselimo odrasle.

Prav tako pa se je zgodilo, da nisem bil prisoten niti jaz, niti moja družina. V zadnjih 16 letih nismo še nikdar manjkali na nobeni društveni prireditvi in to se je zdaj prvič zgodilo. Vzrok pa je bil da sva se oba z ženo operirala, vsak od naju za svoje tegobe in probleme.

Zaradi tega pa ni bilo ničmanj veselo, pa tudi dobro je bilo organizirano. Dušanka je pripravila hrano, Ida pa je kupila darila za otroke, ostali odborniki pa so pripravili društvene prostore. Še posebej so se razveselili, da sta prišla Viktor in Greta, čeprav je bilo zunaj veliko snega in sta imela velike probleme z vožnjo nazaj domov. Pa ne zaradi tega, ker sta se napila ampak zato, ker so ponoči cestarji zelo slabo čistili stranske ceste, tako da so ju rešile samo dobre zimske gume na avtomobilu.

Čeprav so vsi zatrjevali da smo jim manjkali na družabni prireditvi pa so obenem povedali, da so se veselili do polnoči in čez, kajti Viktor je z veseljem raztezal svojo frajtonarico. Po večerji so prepevali, obujali stare čase in nazdravljali prihajajočemu letu.

Midva z ženo pa sva le zamišljala, kako je biti lepo med prijatelji in znanci, tolažila sva se, da se bova do naslednje veselice za silo pozdravila.

USPEŠNO LETO 2010

V minulem letu smo imeli precej zelo uspešnih prireditev, v oktobru smo tudi organizirali 2 koncerta mešanega pevskega zbora MePZ Lipa iz Šempasa. Zahvaljujemo se tudi Viktorju Semprimožniku, ki se je udeležil prav vsake prireditve s svojo frajtonarico, prav tako je pozlatil otvoritev slovenske slikarske razstave .

Z veliko slovensko slikarsko razstavo v hiši kulture v Långan pa so smo dokazali, da bo društvo še naprej živelo, kajti razstavo so pripravile naše likovne umetnice treh generacij in razstava je bila odprta cele tri tedne.

Izdali smo 4 številke glasila, božična številka ni izšla zaradi bolezni urednika, v maju 2011 pa bomo praznovali 15 obletnico izhajanja glasila.

V letu 2011 pripravljamo podobno slikarsko razstavo v septembru, v oktobru pa smo povabili na obisk veliki moški pevski zbor iz okolice Trsta. Zahvaljujemo se vsem, ki so nas podprli in obiskali na prireditvah, tudi sosednjim društvom in

švedskim organizacijam, ki nas podpirajo, oblastem v domovini in tukaj ter Slovenski zvezi na Švedskem.

Vesele novice

- 27. januarja 11, je praznovala Ida Rampre iz Olofströma 60 rojstni dan, Ida opravlja okoli 18 let delo blagajnika društva, obenem pa dela v tovarni Volvo kot voznica viličarja.
- 29. Januarja 11, je praznovala Ema Benčič iz Kallinge svoj 70 rojstni dan, Ema večkrat speče kruhove hlebčke za prireditve.

Žalostna novica

V Landskroni je v sredo 26. januarja 11, umrla večletna članica društva Magdalena (Majda) Ivič v 78 letu starosti. Zapustila je moža Štefana, kateremu izrekamo globoko sožalje.

Pogrebni fond KD Slovenija

Olofströmsko slovensko društvo ima že 10 let ustanovljen pogrebni fond, na katerega polagamo 10% članarine vsako leto. Po pravilniku izplačujemo družini pokojnega člana, za rože ali v fond za rakove bolezni od 200 - 500 kr, odvisno koliko let je bil pokojni član društva. V fondu imamo danes okoli 20.000 kr kapitala.

PLAN DRUŠTVENEGA DELA 2011

12. marec: občni zbor in Dan žena

9. aprila, občni zbor SZ in 20. obletnica Slovenske zveze v Malmö.

v aprilu, bo imel Karlo Pesjak fotografsko razstavo v rojstnem kraju na Gorenjskem.

v maju: balinarski turnir v Olofströmu in 15. obletnica Društvenega glasila

11. junija, romanje v Vadsteno.

Konec junija, balinarsko srečanje v Olofströmu ob 20. obletnici slovenske države.

*27. julija – 7. avgusta, srečanje tabornikov v Kristianstadu: **World Scout Jamboree** na Rinkaby fältet, pride okoli 200 tabornikov iz Slovenije, iz celega sveta pa nekaj več kot 38.000 tabornikov.*

27. avgusta: Barnakälla, srečanje vseh generacij in tradicionalni. slov. piknik.

september, Slovenska likovna razstava v Längan, v Olofströmu.

15. ali 29. oktobra, Vinska trgatev in koncert MPZ Vesna iz Sv. Križa pri Trstu v Olofströmu.

oktober, Slovensko kulturno srečanje v Köpingu.

17. decembra, miklavževanje.

med letom bodo tudi slovenske maše v Olofströmu in Nybru.

Likovna sekcija:

od januarja – junija, krožek likovne sekcije 3 nedelje v mesecu. Vabimo zainteresirane.

Od 14–18.30 ure.

Društveni prostori bodo odprti, ko ima likovna sekcija krožek, to je v nedeljah od 15.00 ure naprej, (trikrat mesečno)

*Ciril M. Stopar
KD Slovenija, Olofström*

Pozdravljeni,
hvala za članek v Slovenskem Glasilu.
Predavanje v biblioteki v Landskroni
je zelo uspelo, bilo je okoli 45 udeležencev.

Na fotografiji je Sixten, naš prvi vnuk. Avtor
fotografije je moja žena, Inga.

Lep pozdrav,
Karlo Pesjak

Na naslednjih straneh objavljamo nekaj fotografij Cirila Stoparja.

Dobra družba v družbi pravega muzikanta

Janko in Dusanka sta pravi

Ida in Tina Belec, darila za sv. Miklavža

Dusanka in Janez sta plesala

Vecerja pri drugi mizi par za ples in ostalo

Na zdravje, prijatelji

Po večerji pa je govor stekel o izletih v Slovenijo

Viktor, Dusanka in Lucijan so praznovali in se veselili

Upravni odbor 2001 – 2009

Upravni odbor 2010 – 2011

Leva fotografija, z leve na desno: Jože Bergoč – član, **Ivanka Franseus** – predsednik **Jožef Ficko** – tajnik, **Marjeta Pagon** – podpredsednik **Jože Kenič** – blagajnik, so bili izbrani prvič na Občnem zboru januarja, 2001. Takrat so bili hudi časi, občina Malmö in država sta z radikalnim zmanjšanjem subvencij močno zamajali Planiko. Drastično zmanjšanje stroškov, najetje cenejšega lokala in trdo delo je bil recept za ozdravitev. Naj dodam še, da nam ne bi nikoli uspelo brez pomoči vsega članstva. Hvala vsem, ki ste nam stali ob strani in pomagali!

Desna fotografija: 2010, Upravni odbor se poveča za dva člana; **Zlata Silič** in **Angela Stanič** sta pridno pomagali že prej, zato je bila njuna izvolitev le še formalnost. Ustanovni član društva **Jože Bergoč** se je na Občnem zboru 2011 odpovedal članstvu v UO. Kolikor mi je znano, je v preteklosti opravljal vse društvene funkcije. Bil je tudi predsednik. Ima velike zasluge, da je Planika postala to, kar danes je. Hvala mu!

Letos praznuje okrogle obletnice cela vrsta naših članov. Prva je **IVANKA FRANSEUS**, ki je februarja postala upokojenka, **AMALIJA KRIŽ** in **GUERINO MEDICA**, pa bosta v aprilu skupaj dopolnila 140 let - vsak po 70 seveda. Vsi so vedno veseli in dobre volje, videti so čili in zdravi. Naj takšni ostanejo še mnogo let!

Iskrene čestitke!!

Letošnji važnejši dogodki. Ob vsakoletnih lokalnih prireditvah namenjenih našemu članstvu pripravljamo letos tudi nekaj za vse bralce Slovenskega glasila. Berite! **04. junij** – planikin tradicionalni piknik. **11. junij** – romanje v Vadsteno. Avtobus: za člane brezplačno, za nečlane 150 SEK. Vstopite lahko še v Landskroni, Helsingborgu in Jönköpingu. Prijave za vse naštetu na telefon 040 49 43 85, Ivanka Franseus. **15. oktober**: velika proslava 35. obletnice Pevskega zbora Planika. Muzikanti in pevci pridejo iz Slovenije. Vse bomo pravočasno obvestili.

JoF

PABERKI

Letos 20 let samostojne Slovenije; Le kdo se ne spominja napetih časov pred dvajsetimi leti, ko smo bili priča razpadu bivše skupne države in s tesnobo čakali na naslednjo potezo vse bolj zmedenih oblasti, ki so izgubljala tla pod nogami. Na slovenski politični sceni so se pojavile nove osebnosti, ki so v mnogočem zaznamovale današnjico prebivalcev nove države. Le komu ni ostala v spominu napoved kasnejšega predsednika Milana Kučana, ko je v nekem govoru dejal: »**Odslej bo vse drugače.**« Ni se zmotil – danes je vse drugače. Imamo samostojno državo, v neki meri sami odločamo kaj in kako. V neki meri zato, ker je Slovenija medtem postala polnopravni član nove velike povezave, Evropske Unije, katere pravila je treba v lastni zakonodaji upoštevati. Tista leta nam bodo morebiti ostala v spominu kot čas, ko so bili Slovenci prvič (in kot je videti zadnjič) zares enotni. Evforijo je zamenjala sedanost, ki se močno razlikuje od upanja in pričakovanj.

Kaj je narobe? Mnogim od nas, ki že desetletja živimo v državi z dolgoletno demokratično tradicijo, ne gre v račun na videz popolna razklanost slovenske politične elite, katere posamezni člani podrejajo skupno dobro osebnim interesom. Ne gredo nam v račun vsesplošna navzkrižna obtoževanja med politiki, ki se v mnogih primerih končajo šele po dolgoletnem pravdanju, na katerem, s trivialnimi primeri zasutih slovenskih sodišč. Osebnostno mi ne gredo v račun dolgoletni poskusi vodje v slovenskem prostoru sicer pomembne politične stranke, izničiti ugled in politično onemogočiti predsednika države samo zato, ker se ne ravna po njegovih navodilih. Pri tem ne izbira sredstev – na voljo so nam številni »dokazi« v obliki dokumentov, objavljenih v dnevnem časopisju. Gre celo tako daleč, da ga obtožuje sodelovanja z UDB-o in ga ima za lažnivca. Vse to seveda vpliva na razpoloženje državljanov, ki ne vedo, komu verjeti. Zgovoren dokaz za to je volilna udeležba, ki nezadržno upada. Dokaz je tudi med volivci razširjeno, zmotno prepričanje, da si vsi hočejo le »napolniti žepe.«

Kaj je dobro? Laž ima kratke noge, pravi star slovenski pregovor. Prej ali slej bodo, vse prej kot neumni, slovenski volivci ugotovili, kdo jim maže oči in odrešnike te vrste pometli na smetišče zgodovine. Dobro je tudi, da bodo razmere prisilile slovensko zakonodajno telo, natanko opredeliti pristojnosti in s tem tudi **odgovornosti** posameznikov in državnih organov. Danes se čuti vse preveč ljudi poklicanih odločati o vsem mogočem, kar ustvarja zmedo. Zaradi tega, pa tudi zaradi samovolje in slabe obveščenosti posameznih uradnikov, se največkrat znajdejo v precepu nič hudega sluteči državljani, ki iščejo pravico na sodiščih in upravnih enotah. Že vedenje župana še tako zakotnega kraja ustvari vtis, da je vsemogočen in praviloma ne trpi ugovora. To seveda ne velja za vse, vendar jih je vse preveč, ki ne vedo do kam seže njihova oblast. Tudi tukaj bodo imeli volivci zadnjo besedo. Prišel bo namreč čas, ko ne bo več zadostovala še tako pretanjena zvijača. **JoF**

Landskrona: Tatjana Kragelj praznuje 2. rojstni dan, leto je 1976

Slovenci po svetu in druga vprašanja

Ko gre danes za Slovence na Švedskem in tudi marsikje drugje po svetu, lahko rečem, da smo se pridno vključevali in se tudi dobro vključili v nova okolja v tuji deželi, kamor nas je življenje popeljalo. Gradili in zgradili smo si domove, s prostovoljnimi deli in finančnimi prispevki vzdrževali društva, pomagali Cerkvi in prirejali zabave. Vmes smo učili otroke slovenščine, in šele pozneje smo ugotovili, da je tudi nam potrebno znanje jezika dežele, v kateri smo se naselili. V mojem primeru je to bila Švedska. Domovino Slovenijo smo otrokom prikazovali v svetli podobi in jim zasejali živo seme ljubezni do Slovenije. Za otroke smo se trudili poskrbeti, da bi se izšolali, sami si kaj podobnega nekoč nismo mogli privoščiti. V Sloveniji smo poleg finančnih naleteli na ideološke ovire. Na tujem smo delali v tujih podjetjih, v tujih ladjedelnicah, na tujih ladjah.

Da bi si lahko privoščili dopust v Sloveniji, smo prva leta delali tudi honorarno – na poljih, ob večerih smo čistili industrijske lokale in podobne reči. Spominjam se, da se je »dobro zaslužilo« s sezonskim okopavanjem sladkorne pese pri kmetih. Tako vsaj sem jaz okrepila svojo blagajno za dopust in pozneje kot samohranilka. Skratka, nobeno delo nam ni bilo odveč. Danes se Slovenci lahko ponosimo z našimi potomci, ki so uspešni podjetniki, znanstveniki, tudi politiki, predvsem pa pridni delavci, skratka – v veliki meri izobraženci. Nadvse koristni so za svoje okolje povsod, kjer živijo, lahko bi bili močan potencial tudi za Slovenijo.

Mi, stari Slovenci prve generacije, smo zdaj že povečini upokojeni, utrujeni, betežni in mnogi so tudi že odšli pred nami v večnost. V društva že dolgo več ne zahajamo kot nekoč. Ko gre za Landskrono, je tu še vedno čutiti vpliv ideoloških zdrah, ki so bile še za časa SFRJ zasejane s strani naše bivše, skupne domovine. Vendar občasno se še srečujemo med seboj, če ne tu, pa tam. Zdaj nas je začel preganjati strah, da nam zaradi zdravstvenih razlogov oblasti preprečijo vožnjo z avtomobilom. Kako se bomo potem lahko srečevali, kako potovali in se izognili izolaciji v udobnih domovih?! Mladino je vzela družba, pri nas švedska družba, za svojo. Sami smo mlade vzgajali v svetovljane. Zdaj so tudi v letih, ko je skrb za njihove družine in skrb za kariero na prvem mestu. Za slovensko društvo in starše ostaja malo časa. Mnogi ne govorijo dobro ali sploh ne slovensko, govorijo pa druge jezike. Podzavestno pa vendarle gojijo ljubezen do Slovenije, ki jim je bila nekoč položena v zibko. Všeč jim je slovenska kulinariki, radi imajo določene slovenske navade in jih ohranjajo. S pomočjo sodobne tehnologije in komunikacijskih možnosti so na zvezi s sorodniki in prijatelji po svetu, tudi v Sloveniji.

Mladi Slovenci po svetu ne najdejo svojega prostora v Sloveniji. Kako tudi, ko pa nas Slovence po svetu ali v sosednjih državah, miselnost Slovencev v Sloveniji neprestano meče v koš političnih zdrah v Sloveniji. Za tako neprijazno mnenje o slovenskih izseljencih ni kriva le politika, še večjo krivdo nosijo uredniki medijev, ki z dosti gneva in zavisti poročajo le negativne zadeve, ko gre za Slovence po svetu. Zavračajo ves naš potencial: le kaj se boste izseljenci vtikali v naše domače zadeve in nas učili, mi v Sloveniji smo vsevedni! Kadar se kje po svetu pri slovenskih izseljencih dogaja kaj pozitivnega, slovenski novinarji ne čutijo potrebe, da bi o tem poročali in tratili črnilo. Ko pa gre za katerega od povratnikov v Sloveniji, pa najsi bo to minister ali kovač, se mu mečejo polena pod noge in se mu očita, da ni »ta pravi Slovenec«. Najprej bi bilo torej potrebno, da se Slovenci v Sloveniji izobražujejo tudi o nas, Slovencih po svetu! Dokler se v glavah Slovencev doma ne premakne in odmakne predsodkov o slovenskih izseljencih, bodo naši potomci po svetu s svojo pridnostjo mogli koristiti le tujim državam. Tu ne gre v izgubo za Slovenijo le intelektualni potencial, temveč tudi ekonomski in moralni.

In kaj je Slovenija kot država storila za svoje izseljene Ambasadorje po svetu, kar Slovenci po svetu v veliki meri prav gotovo smo? Promoviramo našo lepo deželo tujim predstavništvom, prikazujemo našo domovino kot prijazno in prekrasno deželo z razgledanim ljudstvom in vabimo prijatelje in znance, da jo obišejo kot turisti. Prepričana sem, da je promoviranje Slovenije s strani slovenskih izseljencev v svojih novih deželah najuspešnejše sredstvo za prepoznavnost Slovenije v Svetu, najsi bo to na političnem ali turističnem polju. Slovenija sama se slabo trudi za lastno promocijo in to me čudi. Pozablja, da je poleg visoke komunikacijske tehnologije dobra tiskovina, brošura ali plakat še vedno ena najpomembnejših promocij, ki služi vsakomur, ne glede na izobrazbo in socialni status. Tudi revija za Slovence je pomembna, vendar to ni dovolj za tiste, ki slovenskega jezika dobro ne obvladajo. Ideja o nastanku revije, ki bi združila vse Slovenije – doma, v zamejstvu in po svetu, da bi jo mogli brati vsi Slovenci doma in po svetu je čudovita!

Slovenija pa je v preteklih letih, kljub vsem naporom, storila premalo, da bi ohranili stike z mladimi. Težko jih bo vrniti ali ohraniti. Za uspešno združevanje skupnega slovenskega prostora - od kulture do gospodarstva in znanosti – bi bilo potrebno, da bi se vsi akterji v Sloveniji združili in nastopili skupno, v eni strategiji in z realno vizijo; ne pa, da vsak deluje

zase. Skupaj z mnogimi Slovenci po svetu me tare bojazen, da je časa zelo malo, saj bo v naslednjih letih med Slovenci po svetu neizprosni zakon življenja in smrti odigral glavno vlogo. Mnogi pomembni akterji, ki so na tujem gojili slovenstvo, bodo za vedno odšli. Slovenskega dopolnilnega pouka v večini držav ni več. Zlata doba slovenstva v državah po svetu je mimo. Preostaja nam asimilacija v družbi, kjer so nas sprejeli. Sloveniji nismo dosti mar. Predvsem verska središča se sicer še trudijo ohranjati Slovincem slovensko zavest skozi verske obrede, šege in navade, vendar se tudi v tem pogledu naše število osipa. Tudi drugod po svetu ugotavljajo rojaki, da opravljajo zadnje čase slovenski izseljenski duhovniki več pogrebov kot krstov. Kje je torej Slovenija, ko govori o ohranjanju slovenskega jezika?

Slovensko zgodovino pišemo vsi Slovenci, ne le tisti, ki so ostali v Sloveniji, ampak tudi mi, Slovenci po svetu. Naše zgodbe niso nič manj zanimive in pestre kot zgodbe vas, Slovencev v Sloveniji, problem je v tem, da jih vi ne poznate! Slovenska politika in mediji so naše zgodbe izkrivili in jih še izkrivljajo, s pridihom omalovaževanja so videti nepomembne. Tudi za arhive slovenskih izseljencev je videti, da so nezanimivi za Slovenijo, čeprav jih bodo prihodnje generacije nekoč potrebovale in želele najti. Ne bi smelo biti škoda sredstev za ohranjanje arhiva, v katerem je ohranjen pomembni del slovenske izseljenske zgodovine. Prepričana sem, da bi bilo nekje v Sloveniji najprimernejše mesto, ki bi mu Slovenci po svetu lahko zaupali svoje zgodovinske zapise. Slovencev po svetu nas je kar okrog pol milijona, torej bi morala vprašanje ohranitve arhivov rešiti Slovenija na državnem nivoju. Upam, da se bo to kmalu uresničilo, kajti tudi sama sem odgovorna za zajeten arhiv slovenskega društva v Landskroni (Triglav, Lipa, Orfeum).

Da bi živeli bogatejše življenje, moramo velikokrat opustiti stare navade in prevzeti nove. Slovenci smo v svetovnem pogledu majhen narod, čeprav obstaja še veliko manjših. Od leta 2004 je Slovenija polnovredna članica EU in ima s tem vse pravice soodločanja ter uporabe slovenskega jezika. Mnogi narodi nimajo takšne sreče! Vendar me zelo moti diskriminiranje dialektov v Sloveniji. Slovenci živijo v državi, kjer se posamezni dialekti vrednotijo kot nekaj spačenega, nenaravnega, skratka, diskriminacija slovenskih dialektov je povsem legitimna v Sloveniji! Edini dialekt, ki je sprejet kot sredstvo javnih komunikacij, predvsem na televiziji in radiu, je neke vrste ljubljanski, ki pa je tudi umetno prikrojen za potrebe govorcev. Menim, da so dialekti pravo bogastvo jezika, pričajo o častitljivi starosti jezika, ki se je prilagajal in razvijal skozi čas. Z uporabo samo knjižnega jezika v javni uporabi skrunimo bogastvo slovenščine.

Letos praznujemo 20 let od osamosvojitve Republike Slovenije. Človeški spomin je dokaj kratek, pozabljamo, kako je bilo v prejšnji državni tvorbi, v komunističnem režimu pod taktirko totalitarne vlade. Takrat ljudstvo ni smelo kazati svojih občutkov, se strinjati ali protestirati proti nepravilnostim. Danes je to mogoče, vendar, ali tudi zares uporabljamo svoje človekove pravice, ki nam jih je prinesla demokracija?! Včasih se zdi, da ne. Še vedno se obnašamo, kot ljudje z opranimi možgani, kine znajo misliti po svoje. Vendar, spremembe ne pridejo čez noč. Želim in upam, da se bodo pokazale v bližnji prihodnosti! Vsem slovenskim rojakom doma in po svetu iskrene čestitke ob 20-letnici SAMOSTOJNE SLOVENIJE!

Slika: Pred katoliško cerkvijo v Landskroni, junij 2007. Od leve: Gabrijela Krlin, sledi neznana gospa, slovenski duhovnik Zvone Podvinski, Alenka Černec, Magdalena Ivič (letos v jan. umrla), v ozadju Milena Černec, Terezija Dolničar, Justin Hvala (umrl decembra 2009) ter Štefan Ivič

Umrli: Dne 26. 1. 2011, je umrla gospa Magdalena (Majda) Ivič, rojena Bračič, iz Landskrone. Bila je dolgoletna prevajalka, tolmačka in članica slovenskega društva v Landskroni, zadnja leta pa društva v Olofströmu. Slovo od pokojnice je bilo 15. februarja. Na švedskem je zapustila moža Štefana in sestro Jožico Bračič, nečaka Mirkota ter njegovega sina Markusa. Vsem bližnjim izrekamo sožalje, Magdalena pa naj počiva v miru!

Dne 26. 2. je v Slovenski Bistrici umrla mati rojakinje Milene Černec iz Landskrone. Pokojnici želimo miren počitek v domači zemlji, svojcem pa izrekamo iskreno sožalje!

Pomlad prihaja, čeprav se še mraz in zima nista povsem poslovila. Vendar ju čas preganja, tako kot vse drugo. V aprilu polni naša mama 95 let. Želimo ji vse lepo v življenju in ji sporočamo, da jo imamo radi! Naša mama je še vedno polna idej. Tudi tokrat je sprožila edejo o tem, da bi priredili družabni večer ali fest, kar bomo v okviru društva najbrž res izvedli v velikonočnem času. Podrobnosti o tem še niso znane, zato o tem kaj več pozneje.

Čestitke tudi vsem ostalim rojakom, mladim in starim v Landskroni in okolici, članom na Švedskem in povratnikom v Sloveniji. Naj vam služi zdravje in medsebojno razumevanje! Obenem voščimo vesele VELIKONOČNE PRAZNIKE!

Augustina Budja

Čestitke
naši rojakinji, umetnici-risarki,
Darinki Berginc v Helsingborgu, za
njen minuli 60. rojstni dan.

Svoj rojstni
dan je
proslavila v
krogu
domačih in
prijateljev.
Želimo ji
zdravja in
osebnega
zadovoljstva
v družini ter
uspehov pri
nadaljnjem
umetniškem
ustvarjanju.

To ji želimo vsi, ki jo imamo radi!

Foto: Olga Budja

Družina BERGINC, Helsingborg

Jani in Lucija na obisku v Stockholmu ter nova člana slovenske skupnosti, Avreljo in Milojka;

Jubilantka Dragica Toter s svojima sestrama

Foto: Zvone Podvinski

Lucija in Jani na obisku pri Gregorčevih v Stockholmu

Foto: Zvone Podvinski

ČESTITKA: *Gospod Zvone Podvinski, dragi naš slovenski izseljenski duhovnik na Švedskem! Za vaš 55. rojstni dan vam želimo še veliko lepega, zdravja in zadovoljstva, dobre volje pri opravljanju vašega plemenitega dela med Slovenci na Švedskem! To vam voščimo vsi, iz srca hvaležni za vašo potrpežljivost in dobro voljo, slovenski župljani na Švedskem! Hvala vam tudi za vaše sodelovanje pri Slovenskem Glasilu, marsikdaj rešite uredništvo pred raznimi zadregami. Predvsem bralci so vam hvaležni. Bog povrni!!!!*

Uredništvo SLOVENSKEGA GLASILA NA ŠVEDSKEM

STOCKHOLM, 2011-02-05

Till Slovenska riksförbundet och slovenska föreningar i Sverige, Slovenska katolska missionen och Slovenska Ambassaden i Sverige samt enskilda personer. I samband med 20-årsjubileet av Sloveniens självständighet och 20-årsjubileet av föreningens verksamhet kommer Svensk-Slovenska Vänskapsföreningen att ge ut Tone Jakšes bok "Poti iz sanj" eller "En sloven

i Sverige" som den heter i svensk översättning. Arbetet med översättningen pågår och boken beräknas komma ut under sommaren 2011.

Vi kan varmt rekommendera boken i översättning till andra och tredje generationens slovener i Sverige som inte kan slovenska. Den är också en mycket lämplig present till vänner och bekanta. Boken är på 200 sidor och kommer att kosta 150 kronor. Sponsorer och de som beställt boken i förväg får naturligtvis rabatt och betalar endast 100 kronor. Priserna är angivna exklusive fraktavgift. Bifogat hittar ni en bilaga som berättar om bokens innehåll och om författaren.

För att planera hur många exemplar vi i SSVF ska trycka i egenskap av förläggare, vill vi gärna veta hur många exemplar av boken ni är intresserade av att beställa. Det finns också möjlighet att vara med och sponsra utgivningen. Namn på personer och organisationer som sponsrat bokens utgivning, kommer att få sina namn publicerade i boken på en särskild sponsorsida. Vi skulle vara mycket tacksamma om ni förmedlade denna information vidare Era medlemmar, vänner och bekanta. Beställningen kan skickas till SSVF eller till projektansvarig Lojze Hribar tel.08-712 11 62 och e-postadress:hribar.lojze@telia.com. Betalning respektive sponsring sätts in på Svensk-Slovenska Vänskapsföreningen postgiro 6293883-2.

Med vänliga hälsningar Stanislava Gillgren, ordf.

Lojze Hribar, projektansvarig

EN SLOVEN I SVERIGE

- *Saga om verkligheten* Boken kom ut första gången på slovenska i Novo mesto 2003 under titeln "Poti iz sanj". **Författaren Tone Jakše berättar:**

Den här boken ger en kort, delvis självbiografisk bild av hur jag som inflyttad student i Sverige mötte en för mig fullständigt okänd nordisk kultur. Det hände under första halvan av 70-talet. Jag fick vara med både på midsommarfest i juni och på kräftskiva i augusti. I ett gammalt torp någonstans vid östersjökusten firade jag högtiderna tillsammans med mina

kollegor från biblioteket i Stockholmsförorten Tensta. Här fick jag stifta bekantskap med lokala traditioner, men också, ganska oväntat, med ett mystiskt slovenskt förflutet. Detta skildrar jag i boken i flera parallella berättelser. Det handlar bland annat om slovenska familjer som drabbades svårt i första världskriget för att sedan splittras helt under andra världskriget, då familjemedlemmar hamnade i tre olika arméer som stred mot varandra. När jag några år senare återvände till Slovenien fick jag som journalist träffa många äldre människor som bekräftade dessa autentiska historier.

Jag insåg att det i Sverige finns många anhöriga och vänner till slovenska invandrare som nog gärna skulle vilja ha den här boken i sin hylla. Det fick mig att börja fundera på att översätta den och ge ut den på svenska. Boken innehåller bland annat nostalgiska tillbakablickar på ett 70-talssverige som inte finns längre. Här finns också utflykter i de mystiska och tragiska öden som drabbat många slovenska familjer. För en svensk läsare kan det vara förvånande hur förra århundradets krig formade Slovenien. Krig är någonting som människor i Sverige har mycket svårt att föreställa sig. För att hjälpa läsaren på traven har jag därför lagt till några rader som introduktion.

Slovenier i Sverige

Det moderna Sverige blev efter andra världskriget ett andra hem för runt 6 000 slovenier. De flesta av dem kom i början av 60-talet. Barnen till dessa slovenska invandrare, de flesta födda i blandäktenskap, är flerspråkiga och har rötterna i flera kulturer. Men trots det kommer det även idag ut texter på slovenska i Sverige. En slovensk tidning ges ut i Landskrona av paraplyorganisationen för alla slovenska föreningar i Sverige - "Zveza slovenskih društev na Švedskem". I Stockholm grundades "Slovenska föreningen" 1972 och när Slovenien blev självständigt 1991 startades i samma stad "Svensk-slovenska vänskapsföreningen" med syfte att bredda och fördjupa den ömsesidiga förståelsen och samarbetet mellan länderna.

När Slovenien gick med i EU 2004 fick landet möjlighet att tillsammans med andra små länder behålla och utveckla sitt språk, sin kultur och sin ekonomi. Under första halvan av 2008, stod Slovenien för ordförandeskapet i EU. Året därefter var det Sveriges tur.

Författaren Tone Jakše berättar följande om sig själv:

Jag kom till Sverige första gången hösten 1966. Jag var student från pedagogiska akademien i Ljubljana, institutionen för slovenska språket och biblioteksvetenskap. Därför fick jag jobb på Stockholms Stadsbibliotek – först i Tensta och sedan i Kista. Jag var också redaktör för "Naš glas" och producent för de slovenskspråkiga sändningarna i P2.

Sommaren 1980 började jag arbeta som journalist för den lokala tidningen "Dolenjski list" i Novo mesto, Slovenien. Snart blev jag specialiserad på artiklar om äldre människor. Sedan jag blev sjukpensionär 1997, har jag publicerat fyra böcker med tidigare reportage under namnen "Ansikten från Dolenjska", "Våra rötter", "Från sådana rötter" och "Det var vår tid". Totalt handlar det om mer än 600 journalistiska texter med personporträtt och

berättelser om människor. Också i den här boken finns bitar av berättelser jag fick höra under mitt arbete. Den litterärt inspirerade början växlar snabbt till sakligt, journalistiskt språk som passar historien bättre. Boken är därför ingen självbiografi, och trots vissa litterära element, inte heller någon litterär roman. Och det är ingen historisk roman, trots vissa fragment ur den slovenska historien. Boken är snarast något mitt emellan som innehåller delar av allt detta. Alltså något man bör läsa och fundera över.

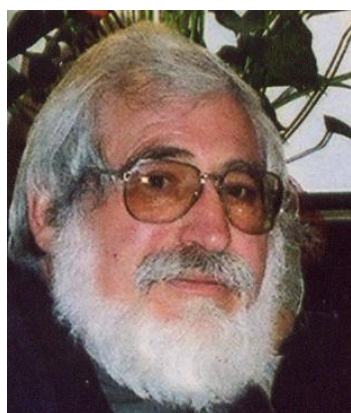
Tone Jakše

Översatt från slovenska och bearbetad av Birgitta Bernvall Rönn

KULTURA

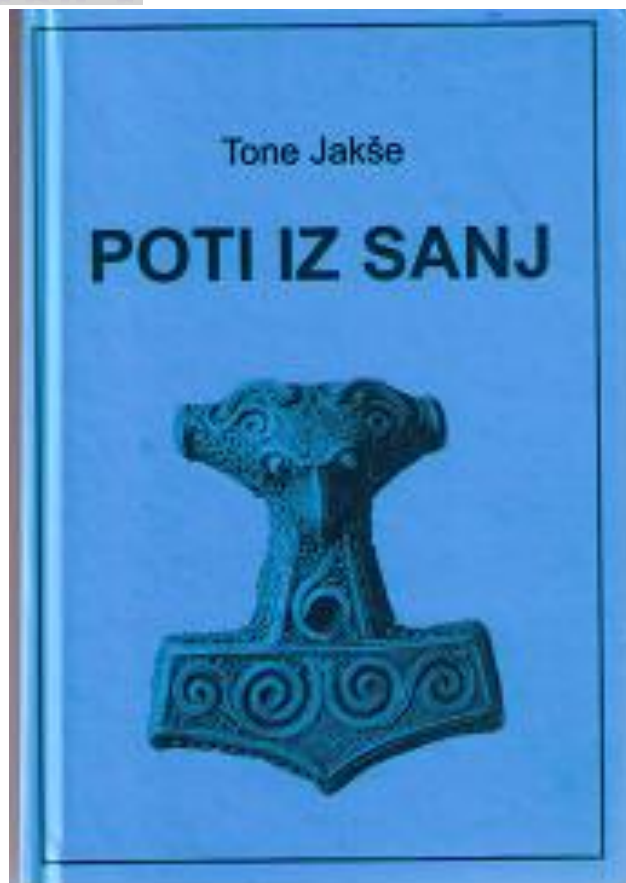
KULTUR

Knjige

EN SLOVEN I SVERIGE - Sagan om verkligheten

Letos poleti bo Društvo švedsko-slovenskega prijateljstva v Stockholmu izdalo knjigo z naslovom En sloven i Sverige in podnaslovom Saga om verkligheten. To je prevod knjige "Poti iz sanj" avtorja Toneta Jakšeta, ki je v slovenščini izšla leta 2003. V njej pisec skozi avtobiografske prebliske iz svojega bivanja na Švedskem razgalja slovensko polpreteklo zgodovino. Marsikomu, ki se je srečal s Švedsko še v prejšnjem stoletju, se bodo zdeli opisi znani, in marsikateri naš švedski prijatelj bo skozi njo spoznal Slovenijo bolje in drugače, kot pa bi mu jo lahko predstavili mi. Zato se potrudite, da jo dobite! Za vas, za vaše najbližje in za vaše prijatelje. Kdaj, kje in po koliko jo boste lahko dobili, vas bomo še obvestili.

Pa poglejmo, kako se avtor spominja prvih

časov v Stockholmu: Jag minns de första gångerna jag åkte med tunnelbanan, hur jag alldeles nervös stod vid dörren och stirrade mot taket. Där fanns ett schema över alla tunnelbanelinjer och namnen på alla stationer. Med tiden hade jag lärt mig att knyta ihop förarens röst med namnen och kunde lugnt sitta ner. Senare kunde ja halvsovandes gissa mig till vart tåget befann sig, men jag öppnade alltid ögonen just i det ögonblicket då tåget rusade ut ur tunneln och körde genom järnkonstruktionerna under St.Eriksbron för att sedan slinka

in i hålet på andra sidan vattnet. Jag ville aldrig missa denna syn. Himmelen och vattnet förbi och det glittrade av ett guldblandat blått sken. Bara för ett ögonblick. Innan jag hunnit lista ut om skenet annonserade en ny gryning eller om det betydde farväl till gårdagen var det redan uppslukat av mörkret.

Denna linje ledde mot nordvästra Stockholm och var då ganska ny. Varje station på den här linjen skulle ha en alldeles egen prägel. Någonstans mot slutet av den här tunneln fanns en underjordisk station med namnet Tensta, var själ skapades av den nederländska konstnärinnan Helga Henschen. Den nordvästra delen av huvudstaden var på den tiden ganska rik på invandrare från hela världen, så när Helga fick reda på att jag arbetar på biblioteket alldeles i närheten av ingången till Tensta station kom hon och frågade om jag kunde ge henne ett förslag på en slovensk text. Hon ville att stationen skulle bära på en bred internationell anda. Jag skrev ner några dikter av Sloveniens störste poet France Prešeren, som jag tyckte var det mest lämpliga valet. Så när stationen väl öppnade för allmänheten kunde jag från perrongen läsa en stor skrift på slovenska:

Ett leve för nationer
som längtar efter fredens dag,
att krigen under solen
upphör och fred blir världens sak.

(Översatt av Avgušтина Budja, Landskrona)

Jag var väldigt stolt. Jag tyckte synd om alla de som dagligen gott förbi men inte förstår diktens mening. Jag kunde inte ens föreställa mig att just dessa ord senare skulle bli texten till den slovenska nationalsången

Det sägs att slovenier är så få och att de är dömda att dö ut. Men när jag då, i andra halvan av sextiotalet, vandrade på gatorna i denna vackra svenska huvudstad, hände det flera gånger att jag hörde slovenska. Jag var där en vacker lördagsförmiddag och tittade i skyltfönstren och räknade ut hur mycket en viss vara som var utställd kostade i vår valuta, då jag blev medveten om orden, som kom från trängseln på trottoaren bakom ryggen, lät bekanta, jag kunde till och med känna igen dialekten.

”Va glör du på? Vi ska inte köpa något ännu!” sa en mansröst på slovenska, och en kvinnoröst svarade:

”Jag kan väl se vad som finns o hur mycket de vill ha för det!”

Jag vände mig snabbt om för att se varifrån rösterna kom, men det var redan försent. Folkmängden drog förbi och med den försvann även rösterna.

En annan gång gick jag uppför trappan till en bostadsförmedling som låg två trappor upp i en äldre byggnad mitt i stan vid en av de mest trafikerade gatorna i Stockholm. Jag släppte förbi två tjejer som tydligen hade väldigt bråttom, de måste redan ha varit nära utgången när den ena ropade andfådd:

”Vad bråttom du har! Den där gamla hålan går nog ingenstans!”

Jag stannade tvärt. Orden hon sa var ju slovenska! Jag vände mig om och sprang snabbt ner och ut på gatan, där jag förgäves försökte lista ut vilken väg de hade tagit...

Tone Jakše

AVTOBIOGRAFIJA DRUŽINSKE PODOBE

Avtor knjige: Augustina Budja

Foto: Jože Myndel, 2009

V svojem življenjepisu, oz. v knjigi z naslovom **DRUŽINSKE PODOBE** (2010/2011) katere izdajo je podprl Urad Vlade RS za Slovence po svetu, predstavlja avtorica Augustina Budja nekaj podob s svojega življenja. Na svojih poteh je naletela na številna razpotja v tej ali oni obliki. V svoji zgodbi posega avtorica po raznih spominih zdaj in prej, najsi bodo to

objave, fotografije in drugi zapisi ter jih povezuje v obširnejše knjižno delo na 316 straneh. Avtorica je svoje spomine utrdila s pomočjo konkretnih zgodovinskih zbivanj svojega časa in svojega okolja, to je iz zgodovinskih dogodkov v Sloveniji in pozneje na Švedskem. Predvsem želi prikazati dokaj objektivno podobo svojega časa, časa v kakršnem je živela in kot ga je videvala – čas kot spremljevalec in usmerjevalec njene knjige **DRUŽINSKE PODOBE**.

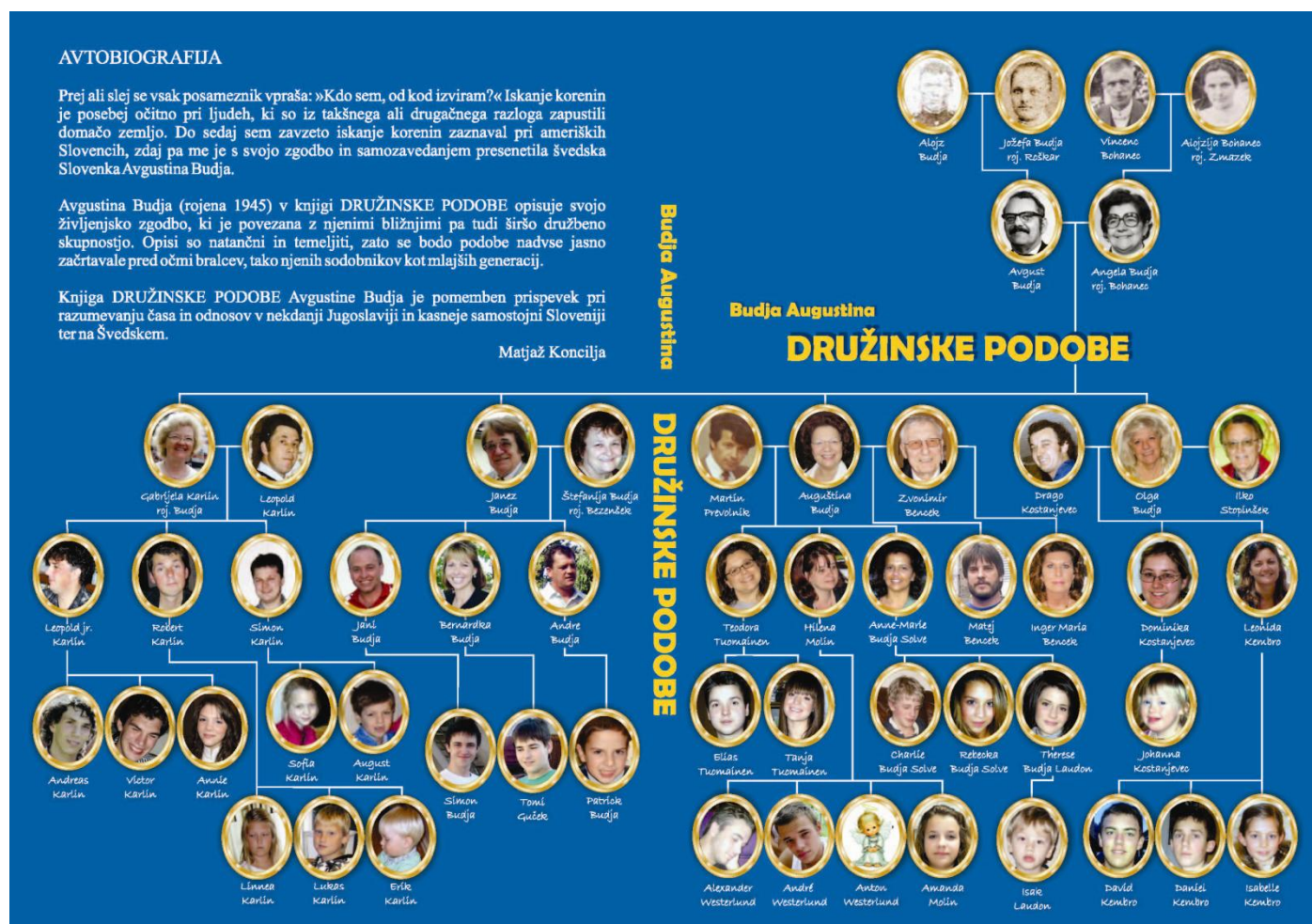

Foto: Boris Zmazek. Prikazuje ovojnico knjige Avtobiografija, **DRUŽINSKE PODOBE**

A. Budja je doslej izdala že več knjig, lahko bi rekli, da so namenjene predvsem Slovencem na Švedskem, vendar tudi ostalim slovensko govorečim bralcem, ki jih zanima življenje Slovencev na Švedskem. Pesmi in članke objavlja tudi v raznih monografijah, revijah, koledarjih in časopisih, med drugim v reviji on-line LOCUTIO. Na Švedskem od leta 2002 deluje kot glavna in odgovorna urednica slovenske trimesečne revije SLOVENSKO GLASILO, ki izhaja v ca 580 izvodih 4 x letno.

Konstitucioniranje identitete neke priseljenke v tuji deželi je nekaj, kar zaznamuje slehernega izseljenca (oziroma priseljenca): nekaj skupnih točk bi lahko našli pri vseh izseljencih/priseljencih – njihove narodne korenine se razlikujejo od večine prebivalcev njihovega okolja, poskušajo se prebiti skozi nešteto ovir v novem okolju, obenem pa ohraniti trdne vezi s svojo preteklostjo. To je dvojni napor, ki priseljenca najčešče krepi, marsikoga pa tudi stre. Predvsem pa se posameznik trudi, da ga v novem okolju vidijo kot nekoga, ki pomaga graditi skupne dobrine. Večkrat je postavljen pred dejstvo, da ga okolica želi opehariti za izvirno identiteto, ga potopiti in nasilo asimilirati, da bi bil sprejet v novem okolju. To seveda nikoli ni zdrav proces prilagajanja, nasilo ne gre. Razlike v jeziku, v izgledu, v kulturi in načinu življenja nas delajo "drugačne". Ustanavljanje lokalnih nacionanih društev in s tem vzpodbujanje h kulturnemu življenju, ki ga priseljenec prinese s seboj ter druženje s sebi enakimi, so nekateri pogoji za ohranjanje lastne identitete. Z življenjepisom najdemo način kontrastivno razmišljati o lastni življenski usodi prej in sedaj. Skozi proces pisanja morda uspemo priti do vzorca in razlag, čemu se nekatere stvari ponavljajo. Življenjepis v vseh oblikah pa je tesno povezan z našimi spomini in ima ključno vlogo v naših zgodbah. Tudi avtorica knjige DRUŽINSKE PODOBE je zbrala in v svoji zgodbi objavila predvsem svoje spomine. S pomočjo sorodnika, Borisa Zmazka v svoji knjigi objavlja tudi genealoško deblo ali družinsko drevo njunih prednikov in njih potomcev.

Att skriva sin autobiografi är ett effektivt sätt att reflektera över sitt liv och att genom skrivprocessen finna ett livsmönster som har en tendens att upprepa sig. Autobiografin i alla former är intimt förknippad med minnet, så även Augustina Budjas FAMILJEGESTALTNING (DRUŽINSKE PODOBE). Minnets funktioner har en nyckelroll i berättandet.

Doslej je izdala naslednje knjige:

- (2002) - ŠVEDSKA SLOVNICA ZA SLOVENCE, ZA KONTRASTIVNI ŠTUDIJ ŠVEDSKEGA JEZIKA
- (2003/04) ŠVEDSKO-SLOVENSKI BESEDNI VODNIK ali SVENSK-SLOVENSK ORDGUIDE på resor och vid samtal med slovener
- (2005) SLOVENC NA ŠVEDSKEM okvirno zgodovinski pregled, monografija (slovenska)
- (2005) LETNI ČASI ali ÅRSTIDER, pesmi v švedskem in slovenskem jeziku, mešano
- (2006) SLOVENER I SVERIGE och integrationspolitiken / SLOVENC NA ŠVEDSKEM IN INTEGRACIJSKA POLITIKA (švedsko)
- (2006) SLOVENSKE JEDI / RECEPTBOKEN Slovenska maträtter, švedsko
- (2008) Zbornik SLOVENSKO GLASILO, I. in II. del, Zbirka revije Slovensko (Informativno) GLASILO, št. 1-22.

Augustina Budja

PREDSTAVITEV ŠVEDSKE KULTURNE DEDIŠČINE

Praznik svete Lucije v Knjižnici Domžale: Sveta Lucija, ki goduje 13. decembra, ko je po starem julijanskem koledarju najdaljša noč v letu, je posebej priljubljena med skandinavskimi narodi. Tudi na Švedskem, s katero so povezana dekleta, ki so 10. decembra 2010 v domžalski knjižnici številnim obiskovalcem prinesla delček izročila iz življenja te svetnice, ki pomeni tudi svetlobo in luč, približevanje svetlejšim dnevom, saj naj bi se po 13. decembru dnevi daljšali, kar je za Švedsko, kjer je precej več noči, kot pri nas, še posebej pomembno.

»Za marsikaterega prebivalca te skandinavske dežele je dan sv. Lucije skoraj tako priljubljen kot božično praznovanje,« mi je v pogovoru, v katerem je sodelovala tudi **Danni Stražar**, zaupala **Viktorija Šega**, članica zborčka, ki se je predstavil v domžalski knjižnici. Dekleta iz skupine ob tem prazniku skupaj nastopajo že četrto leto. Ob tem je še povedala, da je sicer sama rojena v Sloveniji, saj jo je njena mama želela roditi tukaj, sicer pa oče predstavlja drugo generacijo Slovencev na Švedskem, danes pa študira v Ljubljani ter študentom švedščine rada predstavlja svojo drugo domovino. O prazniku svete Lucije je še povedala, da ob prazniku, ki pravzaprav to ni, ga pa vsi praznujejo, prireditve pripravljajo tudi v šolah, vrtcih in drugih ustanovah, kjer med dekleti izberejo tudi Lucijo, za katero je najbolj značilno belo dolgo oblačilo, navadno rdeči pas ter krona, na kateri so goreče sveče.

Druga moja sogovornica Danni Stražar, katere rod izhaja iz družine znanih kulturnikov iz Škocjana, je na Švedskem preživela vrsto let kot otrok, pred leti pa je tudi študirala švedščino na Univerzi v Lundu, saj je na Švedskem živel in še živi del njene družine, pa tudi stric Jože, akademski kipar. »Njegova razstava pred štirimi leti v Narodnem muzeju v Ljubljani je bila pravzaprav kriva, da smo praznik sv. Lucije ob pomoči deklet spoznali tudi pri nas,« pove Danni, ki v Sloveniji dela kot prevajalka, veliko sodeluje z Založbo Miš z Gorjuše, Cankarjevo založbo in Prešernovo družbo, ponosna pa je tudi na številne druge prireditve, povezane s Švedsko, ki jih je pomagala organizirati ali pa je pri njih samo sodelovala. Organizatorji tedanje razstave so namreč želeli, da bi ob slovesnem odprtju pripravili kulturni dogodek iz švedske dediščine in tako je nastal prvi koncert sv. Lucije, ki počasi postaja tradicionalna oblika sodelovanje Slovenije in Švedske. H krepitvi stikov prispeva tudi Društvo švedsko-slovenskega prijateljstva iz Stockholma, ki ga dekleta (nekateri od njih so članice tega društva) tokrat zastopajo pri tem praznovanju sv. Lucije.

Moja sogovornica Viktorija Šega je tudi povedala, da ji je Slovenija, ki jo sicer zelo dobro pozna že od majhnega, saj so vsako poletje s starši preživeli v Portorožu, od koder izhaja njena mama, s starši pa vsa leta govori tudi slovensko, zelo všeč, Švedsko pa – odkar se je preselila v Slovenijo – velikokrat obišče prav zaradi staršev, ki živita tam. »Slovenija se mi je vedno zdela čudovita, predvsem mi je všeč dejstvo, da je tako raznolika, moji najljubši kraji pa so Bohinj, Bovec, Bled, Portorož in Piran,« pove in doda, da so to tudi kraji, ki jih najraje fotografira in »predstavlja« na Švedskem.

Kot govorimo o koncertu, se dekleti razživita. Povesta, da bodo prepevale švedske narodne pesmi, pesmi o sv. Luciji, pa tudi kakšna božična bo vmes, sta obljubili in pripovedovali,

kako zelo zadovoljni so bili obiskovalci dosedanjih petih koncertov. »Nečesa tako lepega že dolgo nisem doživela,« je na enem od koncertov povedala poslušalka. Vsi, ki so dekletom že prisluhnili, pa vse leto težko čakajo, da pridejo na njihov praznični koncert.

In je bilo res tudi v domžalski knjižnici lepo, mistično, nenavadno in toplo. Dekleta, oblečena v bele obleke z rdečimi pasovi in s svečkami v rokah, glavna »Lucija« pa s krono na glavi, so nas spomnila na švedsko kulturno dediščino, iz katere so bile tudi pesmi, ki so jih prepevale, tudi božične so bile vmes, tako, da lahko koncert sv. Lucije v Knjižnici Domžale uvrstimo kar v program decembrskih prazničnih koncertov. Pevske so v večnamenski prostor Knjižnice Domžale prišle s svečkami v rokah in se predstavile s pesmimi, ki so bile zelo prijazno sprejete. Svetlobo in luč predvsem pa prelepe pesmi so obiskovalcem prinesle sestre Viktorija in Alexandra Šega, Danni Stražar, Suzana Macuh, Simona Jug Arih, Eva Škvor, Marija Blatnik in Barbara Fakin, zaploskali pa smo tudi Danni Stražar, ki je ob spremljavi glasbenika Matica Smolnikarja zapela tudi kot solistka.

Mlade pevke, večina rojena na Švedskem, druge rojene v Sloveniji in so na Švedskem preživele kar precej let svojih mladih življenj, danes pa so v Sloveniji, kjer so našle svoj dom ali pa pri nas le študirajo, so dokazale, da jezik niti slučajno ni prepreka in da so pesmi, zapete v katerem koli jeziku sveta, vedno lepe. Prijetno presenečenje in popestritev večera je ob začetku koncerta pomenila tudi fotografska razstava zimskih motivov iz Švedske, ki jo je pripravila Viktorija Šega, tudi ljubiteljska fotografinja. Dekleta pa niso pozabila še na eno od šeg, povezanih s sveto Lucijo. Obiskovalce je namreč knjižnica Domžale na njihov predlog pogostila s čajem in švedskimi ingverjevimi piškoti, ki so pomemben del praznovanja 13. decembra – praznika sv. Lucije.

Hvala za prijeten spomin na praznik sv. Lucije, dekleta, in srečno. Pa to ni prvo sodelovanje Švedske in Slovenije v naši občini. Uspešno sodelujeta Vrtec Domžale ter vrtec iz Stockholma, ki sta povezavo vzpostavili prav po zaslugi Danni Stražar, ki je članica društva Švedsko-slovenskega prijateljstva iz Stockholma.

*Članek iz občinskega časopisa Slamnik, avtorica Vera Vojska, objavljeno 19.12. 2010.
Slovensko-švedsko društvo je pogostilo Lucijo v Ljubljani, 13.12. 2010.*

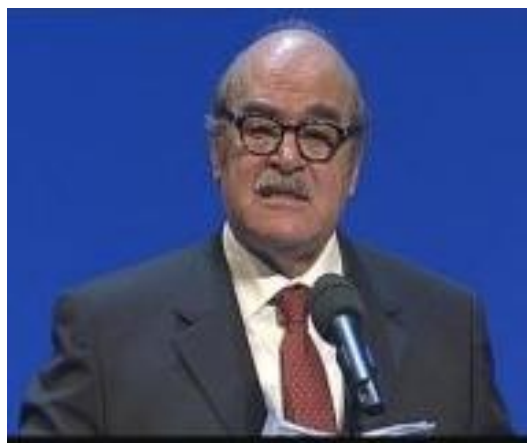
PREŠERNOVI NAGRAJENCI

Anton Nanut: Kdor čaka, dočaka; Miroslav Košuta: Lepo je dobiti nagrado Letošnja glavna Prešernova nagrajenca sta pesnik Miroslav Košuta in dirigent Anton Nanut. Prešernova nagrada Nanutu je utemeljena kot dodobra zaslužen poklon "poslancu slovenske poustvarjalnosti". V utemeljitvi nagrad so zapisali, da Prešernova nagrada potrjuje vrednost Košutovih verzov in opozarja na zasluge, ki jih ima pesnik pri

ohranitvi slovenske besede v tržaškem urbanem svetu. Prešernova nagrada Antonu Nanutu pa je utemeljena kot zaslužen poklon "poslancu slovenske poustvarjalnosti".

Košutova obramba jezika Miroslav Košuta se je rodil 11. marca 1936 v Križu pri Trstu. Maturiral je na tržaški višji gimnaziji s slovenskim učnim jezikom. Študij je nadaljeval na [Filozofski fakulteti v Ljubljani](#), kjer je študiral svetovno književnost in literarno teorijo in leta 1962 diplomiral. Po diplomi se je zaposlil kot [novinar](#) in [urednik](#) na ljubljanskem radiu. Po skorajda petnajstih letih bivanja v [Ljubljani](#) se je leta 1969 vrnil v Trst, kjer je bil najprej tri sezone dramaturg Slovenskega stalnega gledališča, nato do leta 1978 urednik mesečnika Dan. Vse do upokojitve je bil ravnatelj Stalnega slovenskega gledališča v Trstu. Letošnja Prešernova nagrada pesniku Miroslavu Košuti potrjuje vrednost Košutovih verzov, hkrati pa

opozarja na zasluge, ki jih ustvarjalec ima pri ohranitvi slovenske besede v tržaškem urbanem svetu. Foto: RTV SLO

Verzno snovanje tržaškega pesnika **Miroslava Košute** se vključuje v splošno slovensko literarno dogajanje vse od leta 1963, ko je izšel njegov prvenec *Morje brez obale*. Napisal je mnogo pesniških zbirk tako za odrasle kot za otroke. Razmišljanje o bivanju človeka, občutje skrajne osamljenosti in iskanje življenjskega smisla so motivi, ki vključujejo Košutov pesniški opus znotraj modernizma. Ob opisanih literarnih težnjah so v njegovih verzih opazni še samosvoji postopki, zaznavni predvsem v nekaterih tematskih vozliščih, ki se vseskozi razvijajo in spreminjajo. Sunki upanja so vezani na mladostniška ljubezenska občutja, ki jih dopolnijo pomirjujoči prizori družinske intimne, trenutki neutolažljive žalosti ob izgubi družinskega člana in zrela ljubezenska dinamika dveh življenjskih sopotnikov.

Podobnemu razvoju sledi narodna motivika. Košutova jezikovna zavest je dozorela v povezavi z biografskimi elementi, saj je pesnik v zgodnjem otroštvu doživel utišanje materinščine. Prepoved je zahtevala zatajitev slovenščine, kar je v njem sprožilo uporno kljubovanje in oblikovalo potrebo po obrambi jezika. Kljub temu se pesnikova vera v nastavitve prednikov postopoma ruši; zaupanje v obstoj jezika pa krušijo strahovi pred izginotjem. Pogled na Trst postaja čedalje bolj obremenjen s puhtenjem slovenskega dela, potop v lastno notranjost pa vznemirja pesnika zaradi razcepitve narodnega jaza, je v utemeljitvi nagrade zapisala **Vilma Purič**.

Pesnik Miroslav Košuta je o prejetju Prešernove nagrade dober mesec pred 75. rojstnim dnem za STA povedal: *"Zadovoljen sem, ker je to priznanje vsemu mojemu delu na področju kulture, slovenske poezije in v okviru zamejstva. Lepo je dobiti to nagrado. Posebej, če veš, da imaš za seboj izjemno trdo življenje, da si žrtvoval tudi družino svojemu kulturnemu poslanstvu in da si navsezadnje zaradi tega poslanstva tudi zapustil Ljubljano in se vrnil v Trst. V Ljubljani sem se počutil imenitno in sem ji zmeraj priznal, da je center slovenskega naroda v vseh dejavnostih."*

7. februar 2011 Ljubljana - MMC RTV SLO/STA

STIEG LARSSON

Kdo je bil avtor največje literarno-filmske uspešnice ta hip?

23. januar 2011 Ljubljana - MMC RTV SLO

Stieg Larsson nikoli ni dočal uspeha svoje t. i. "milenijske trilogije", ki ga je s takšno gotovostjo napovedoval. Se je pa zato, kot se to rado primeri tudi v najboljših družinah, vnel prepir okrog tega, kdo je njegov zakoniti dedič. Brat pokojnega švedskega pisatelja, ki je nenadoma (in še pred izidom romana *Dekle z zmajskim tatujem*) umrl leta 2004, prek medijev razčiščuje spor z bratovo dolgoletno partnerico, ki Larssonov klan obtožuje, da hoče postumno Stiegovo slavo ožeti do zadnje krone.

V pogovorni oddaji, ki jo je švedska televizija predvajala v petek, je **Joakim Larsson** razkril, da nameravata z očetom (ki je pisatelj zakoniti dedič) večji del dosedanjega dohodka milenijske trilogije, ki znaša okrog 250 milijonov švedskih kron (slabih 28 milijonov evrov), podariti v dobrodelne namene. *"Koliko bomo obdržali zase? O tem še nismo razmišljali,"* si je morda priprta vrata kljub vsemu pustil Joakim. Bistvo je v tem, da se do pravice za upravljanje pisateljeve literarne zapuščine počuti upravičena tudi **Eva Gabrielsson**, ki je bila njegova življenjska sopotnica več kot trideset let - a ker nista svoje zveze nikoli potrdila pred matičarjem (menda zato, da se ne bi izpostavljala neonacističnim skrajnežem, ki so Larssona imeli na muhi), je po Stiegovi smrti ostala brez pravic do njegove zapuščine. To je verjetno obžalovala šele pozneje, ko je "fenomen Larsson" zares izbruhnil. Do danes so po vsem svetu prodali že približno 50 milijonov izvodov njegovih treh kriminalnih romanov; poleg *Dekleta z zmajskim tatujem* sta to še *Dekle, ki se je igralo z ognjem* in *Dekle, ki je dregnilo v osje gnezdo*.

Napisanih je že 200 strani četrtega romana Gabrielssonova ima v rokavu kljub vsemu še en adut: četrti, nikoli izdani roman iz serije, do katerega pa nima avtorskih pravic. Pisateljevi družini ga noče izročiti, je pa potrdila, da ima na pokojnikovem računalniku shranjenih več kot 200 strani njegovega "rokopisa". Prepričana je, da ga je sama sposobna dokončati, saj sta s Stiegom po njenih besedah velikokrat pisala skupaj. Gabrielssonova sicer noče izdati zapleta nedokončanega trilerja, pove pa, da se v njem glavna (anti)junakinja, uporniška in samotarska hekerka **Lisbeth Salander**, *"počasi otrese svojih duhov in sovražnikov"*. *"Tako ali tako že imajo goro denarja. Mislim, da neke mora biti meja,"* je teden dni prej partnerjevo družino oplazila v isti oddaji. *"Koliko bodo še spraskali z dna soda?"* Sicer je

"vdova" tudi sama napisala knjigo *Millennium, Stieg in jaz*, v kateri popisuje svoje življenje s pisateljem; v švedske knjigarne je prišla pred nekaj dnevi. Oboževalce trilogije Millennium bo verjetno zanimalo predvsem poglavje, v katerem razkriva, kateri del sage o Lisbeth Salander, finančnem novinarju Mikaelu Blomkvistu in časopisu Millennium, ki ga vodi, temeljijo na resničnih dogodkih in osebah iz Larssonovega življenja.

Razprodaja dobrega imena? Junija lani, kmalu po ameriški premieri filma *Dekle z zmajskim tatujem*, je Gabrielssonova zavrnila 2,1 milijona evrov, kolikor ji je (poleg sedeža v odboru, ki upravlja s pisateljevo dediščino) ponudil klan Larssonovih. V svoji knjigi je piše, da *"noče biti del znamke in industrije Stiega Larssona ... nočem videti lončkov za kavo z napisom 'Millennium', rada bi videla, da se spoštuje 'pravega' Larssona."* Joakim Larsson seveda kategorično zanika insinuacijo, da poskuša družina služiti na pokojnikov račun. *"Nihče ne potiskuje majic in lončkov za kavo. Naši odvetniki so temu naredili konec. Dobili smo celo ponudbo za produkcijo tajvanske operete, pa smo jo zavrnil."* Prihodki od prodaje romanov in filmskih adaptacij (švedsko filmsko trilogijo z letnico 2009 lahko v naših kinematografih ujamete prav v teh dneh, ameriško različico *Dekleta z zmajskim tatujem* pa režira **David Fincher** in na velika platna prihaja še letos) bodo namenili organizacijam, ki jih je podpiral Larsson, med drugim časopisu **Expo**, ki ga je ustanovil leta 1995.

Larsson je se namreč večji del svoje novinarske kariere - podobno kot njegov literarni junak, novinar in urednik Mikael Blomkvist - aktivno boril proti rasizmu, ekstremizmu in korupciji. zaradi svojih levičarskih nazorov sta si tako Larsson kot Expo nakopala cel kup nevarnih sovražnikov. Pisatelj je redno dobival grožnje s smrtjo, tiskarna revije pa je redno doživljal nočne obiske vandalov. Iz varnostnih razlogov se Larsson zato ni pustil fotografirati, v javnosti pa se z Gabrielssonovo nista pojavljala skupaj.

Zlobci so neonacisti Larsson, ki je od nekdaj požiral kriminalne romane, jih je leta 2001, brez kakega vidnega povoda začel tudi pisati. Pozneje je govoril, da se je pisanja lotil za zabavo bodisi za denar, češ da so knjige njegov "upokojitveni sklad". Leta 2003 je bilo *Dekle z zmajskim tatujem* - precej konvencionalna, čeprav napeta kriminalka, v kateri sta "zlobca" še posebej sadistična incestuozna izprijenca in neonacista, njuni zločini pa precej nazorno opisani - končano.

Programska kampanja proti nasilju nad ženskami Večina zločinov, ki smo jim priča v Larssonovih romanih, je spolne narave in uperjena proti ženskam (največkrat gre za motiv posilstva), skoraj v vsakem poglavju pa je skoraj programsko obravnavan tudi kaka feministična tema. Zanimivo, da je bil Larssonov naslov trilogije *Moški, ki sovražijo ženske* (*Män som hatar kvinnor*) - v švedščini ga je prvi del serije na avtorjevo vztrajanje tudi ohranil, v prevodih pa praviloma ne. Seveda ima ves ta feminizem tudi drugo plat: nekateri Larssona obtožujejo, da s svojo obsodbo nasilja nad ženskami bralcu postreže prav s tem: zelo nasilnimi prizori izživljanja nad nežnejšim spolom. Rokopis je pisatelj poslal založbi Piratförlag, ki izdaja predvsem kriminalke. Njegovega paketa niso niti odprli, saj si praviloma ne jemljejo časa za še neobjavljene avtorje. (Zgodovina jih bo, kot založbo, ki je zavrnila Beatle, verjetno pomilovala).

Usodnih je bilo sedem nadstropij stopnic Več sreče je imel Larsson z založbo Norstedts Förlag - ti so mu sicer ponudili pogodbo, a je šlo vnašanje popravkov neznansko počasi, ker

pisatelj v svojem natrpanem urniku za to preprosto ni našel časa. (Na vse bolj živčno e-poštosvoje urednice je lakonično odgovarjal, da "bo že".) Nekega dne, sedem mesecev po podpisu pogodbe, je prišel na uredništvo Expa in ugotovil, da je dvigalo pokvarjeno. Sedem nadstropij je premagal peš, nato pa ga je zadel infarkt in ga na mestu pokončal. Star je bil petdeset let.

Koliko peres je pisalo Milenium? Najbrž predvsem zato, ker pisatelj ni živel dovolj dolgo, da bi videl sadove svojega dela, je trilogija Millenium zelo plodno gojišče novih in novih škandalov. Pod vprašaj se namreč postavlja celo njeno avtorstvo. Larssonov sodelavec pri Expu **Kurdo Baksi** je v nedavni avtobiografiji kar naravnost izjavil, da pokojnik preprosto ni imel pisateljskega daru, tudi nek drug njegov kolega je že komentiral, da mu je pri knjigah verjetno zelo konkretno nekdo pomagal. Najbolj očitna "kandidatka" se zdi Gabrielssonova, ki pa na vprašanja o deležu svojega avtorstva odgovarja zelo nedosledno; včasih se iz enačbe popolnoma izvzame, drugič o avtorstvu knjig govori v dvojini.

Ana Jurc

BORIS PAHOR, LITERARNI TALENT IN PRIJATELJ FRANCIJE

Francija želi z odlikovanjem počastiti izjemni literarni talent Boris Pahorja, čigar dela so razširjena v francoskih literarnih in intelektualnih krogih.

Odlikovanje Francoske republike

25. januar 2011 Ljubljana - MMC RTV SLO

Večkrat nagrajeni pisatelj Boris Pahor bo danes prejel še eno odlikovanje - imenovan bo za komanderja reda umetnosti in leposlovja

Francoske republike. Čast bo tržaškemu literatu, ki s svojimi pronicljivimi in iskrenimi deli prodira do bralcev različnih držav, v svoji rezidenci podelila francoska veleposlanica v Sloveniji **Nicole Michelangeli**. S tem želi Francija počastiti izjemni literarni talent **Boris Pahorja**, čigar dela so zelo razširjena v francoskih literarnih in intelektualnih krogih. A odlikovanje je tudi poklon nevsakdanji osebnosti, prijatelju Francije, s katero je stalno v tesnem stiku, ter ognjevitemu zagovorniku evropske kulturne in jezikovne raznolikosti, so še zapisali na veleposlaništvu.

Jezik, ki je pisatelju večkrat rešil življenje Pisatelj se v svojem delu dotika tudi bolečih izkušenj, ki jih je doživel, ko je bil med drugo svetovno vojno izgnan v Francijo, kjer je v prijateljevanju s francoskim izgnancem izpopolnil svoje znanje francoščine, kar mu je, kot sam pogosto poudari, večkrat rešilo življenje. Boris Pahor velja za najbolj prevajanega slovenskega pisatelja v Franciji, tudi sicer pa imata v njegovem življenju Francija in francoščina posebno mesto. **Priznanje za priznanjem** To ni prvi poklon Francije priznanemu

pisatelju. Leta 2007 so mu podelili red viteza legije časti, sicer pa sta ga lani nagradili tudi domača pokrajina Trst za obravnavanje dramatičnih dogodkov 20. stoletja v literaturi in Avstrija s častnim križcem za znanost in umetnost za poduk o fašizmu v nemščini.

M. K. Foto: Ana Jurc

NAŠA CERKEV

VÅR KYRKA

ZIMSKI POZDRAV IN VESTI S ŠVEDSKE

Martinovanje v Göteborgu: Slovenski Dom je lansko martinovanje praznoval na poseben način, saj so ob tej priložnosti prišli iz Nove Gorice in iz Tolmina dve folklorni skupini, ki sta še kako zaznamovali praznovanje. Na martinovo soboto sta folklorna skupina Gartrož iz Nove Gorice in folklorna skupina Razor iz Tolmina že v popoldanskih urah prikazali primorske plesne množice ljudi v Nordstanu. Ljudje so bili tako navdušeni, da so na koncu še sami zaplesali s plesalci in plesalkami iz obeh skupin. Zvečer se je njihovo poslanstvo nadaljevalo v Gamlestadenu, kjer se je v dvorani zbralo zares veliko število rojakov od blizu in daleč, celo MPZ iz SD Planika iz Malmö, ki so zapeli par pesmi na tem slavlju ter se z ostalimi poveselili in praznovali Sv. Martina. Folklorni skupini pa sta še enkrat izvedli zelo dober program, ki je prikazal, kakšne značilne plesne plešejo na Primorskem, tam v prelepi soški dolini, v deželi Simona Gregorčiča, goriškega slavčka. Rojakom Slovenskega Doma iz Göteborga gre zasluga za vso organizacijo, da je praznovanje še enkrat povežalo ostale rojake, predvsem z zahodnega pa tudi južnega dela Švedske.

Pogreb: Pokojni **Alojz Černec** se je rodil 14. junija 1932. V globoki žalosti je zapustil 10. oktobra 2010 na južnem Švedskem svojo ženo ter dva otroka. Življenjska pot ga je pripeljala na Švedsko, v Landskrono, sedaj pa se je za vedno vrnil domov v svoj Maribor, kjer so se od njega poslovili domači in številni prijatelji ter sodelavci na pobreškem pokopališču. Slovenski duhovnik se zahvaljuje pokojnemu in vsem njegovim za vso gostoljubje ter za vso pozornost. Dragi brat v Kristusu, počivajte v miru. Želimo vam, da bi tudi vi zagledali obličje usmiljenega nebeškega Očeta ter se pri njem veselili sreče večnega življenja.

Jubilanti: V Landskroni je Štefaniya Berg že pred nekaj časa praznovala častitljivi življenjski jubilej in potrdila 70 letnico svojega življenja zvesta Slovenka, kristjana in pridna sodelavka v UO Slovenske zveze. Štefka, kakor jo kličejo, se rada udeležuje nedeljskega bogoslužja, ki ga rojaki v Landskroni obhajajo prvo nedeljo v mesecu. S svojim glasom vselej olepša tudi petje. Veliko časa in moči je darovala tudi delu v UO Slovenske zveze, za kar ji gre velika zahvala.

Isti življenjski jubilej je obhajal tudi Stanislav Ratajc iz Göteborga. Poln energije, vedno s košem dobre volje, vselej pripravljen pomagati v SKD Slovenski Dom, kakor tudi v Vadsteni, kjer že mnoga leta pomaga kelnariti. Sicer pa tudi z ženo Ančko rada prihajata v slovensko občestvo, ki se tretjo nedeljo v mesecu zbira pri sv. maši v materinem jeziku ter se veselita srečanja tudi s hčerko Marjano, kakor tudi s sinovo družino. S svojim glasom je

obogatil petje v pevskem zboru v Göteborgu, kakor tudi pri slovenskem bogoslužju. Rad je sodeloval tudi v folklorni skupini, ko je bilo kulturno udejstvovanje na višku v Göteborgu.

Draga Štefka in Stanislav, s svojimi darovi in talenti sta med drugim služila tudi ohranjanju slovenstva in slovenske kulture na Švedskem. Iskrena zahvala tudi s strani slovenskega dušnega pastirja. Draga jublanta, kakor tudi vsi neimenovani jublanti v letu 2010, naj vas vse dobri Bog živi na mnoga, blaga leta ter hvala za vso pomoč in podporo slovenskim duhovnikom vsa leta, kar obstaja Slovenska katoliška misija na Švedskem.

Pokojna Magdalena Ivič

Umrli: V Landskroni je v sredo 26. januarja 2011, umrla gospa Magdalena (Majda) Ivič v 78 letu starosti. Bila je dolgoletna prevajalka in članica slovenskega društva, zadnja leta članica slovenskega društva v Olofströmu. Od pokojnice so se poslovili 15. februarja. Na Švedskem je zapustila moža Štefana in sestro Jožico Bračič. Obema izrekamo naše sožalje.

Vaš Zvone

PISMA, REPORTAŽE

BREV, REPORTAGE

IZ HÄSLEHOLMA SE NAM OGLAŠA KARLO PESJAK

Lep pozdrav iz Hässleholma, zdaj je vse v pripravi za mojo razstavo in predavanje "Švedska pokrajina, ljudje, živali in rastline"! Vse to pa bo v Trziču, jaz sem namreč rojen v Kovorju, majhni vasici par kilometrov iz Trziča. Otvoritev razstave bo v Atriju pod pokroviteljstvom Tržiskega muzeja, 19 aprila. Predavanje pa bo v Tržiski knjižnici ob 19.00, na dan 20 aprila.

Glede Švedske pa imam pripravljeno novo predavanje - "VÄSTERBOTTENS FJÄLLVÄRLD - SÖDRA LAPPLAND".

Mvh Karlo Pesjak.

Västerbottens fjällvärld –

SÖDRA LAPPLAND FÖRELÄSNING av Karlo Pesjak

Tärnaby

Kultsjön

Följ med på en åktur via fjällvägen till Västerbottens fjällvärld i södra Lappland. På vägen dit stannar vi på några platser som Hällingsåfallet, Gäddede, Blåsjön, Jetnemsälven och Stekenjokks nedlagda koppargruva. Vid Saxnäs delta är det värt att stanna till, likaså vid Norgefarargården med sina gammaldags höhässjor. Vi fortsätter till Fatmomakke – samernas mötesplats sedan århundraden, färden går vidare via Saxnäs kyrka och Marsliden.

Vi stannar till vid Trappstegsforsen i Kultsjöån, och Marsfjällets naturreservat, här fotograferar vi olika lavar, björnmossa, blåbär, kråkbär, hönsbär osv. Vid Dikanäs kyrka fotograferar vi sidensvansar. Vi passerar Kittelfjäll och slår läger vid Borkafjäll, där vi studerar smalnäbbad simsnäppa som gör virvar på vattnet och fångar olika larver på detta sätt. Vi fortsätter på Sagavägen till Gielas och passerar norska gränsen för att vid Hattfjälldal vända tillbaka mot Tärnaby, här är utsikten över kyrkan och Ryfjället i bakgrunden magnifik. Stenmark och Strand fostrades på Slalom vägen. Stig Strand hälsar vi på i Hemavan, Trolltunet är anläggningen som han sköter om. Vi åker Blåvägen till riksgränsen, utsikten här är hänförande över Okstindarna – Nordnorges högsta fjäll med ett flertal glaciärer.

Via Juktån når vi Sorsele och vidare till den världsberömda potatisbacken i Ammamäs. Här finns bördiga ängsmarker och deltalandskap där Vindelälven och Tjulån flyter samman, här upplever vi också norsken. Vid Ammamäs passerar den berömda Kungsleden. På vår färd vidare övernattar vi i Nalovardos skogsreservat. Färden tillbaka från Västerbottens fjällvärld går via Vilhelmina.

Hällingsåfallet

Fjällkvanne

Fatmomakke

Okstindarna

Potatisbacken i Ammamäs

FOTO: KARLO PESJAK. PHOTONATURA, NATURFOTOGRAFERNA/IN

Karlo Pesjak, Å broddsgränden 29, 281 33 Hässleholm. Tel. 0451-10442, mobil 070-579 1839.

Föreläsningar om svenska landskap, länder från när och fjärran med fantastisk natur, blommor och djur

Jag på Gesundaberget. Dalarna.

På vandring i Slovenska alperna.

Morgonljus, Stordamm - Gustavsborg.

Fiskare utanför Mälarhusen, Skåne.

Dovhjortar, L. Tockarp.

”SVENSKA SMULTRONSTÄLLEN” – ett måste för varje förening – det vackra Sverige tolkade med dikter av Harry Martinsson, Nils Ferlin, Dan Andersson, Erik-Axel Karlfeldt, Einar Malm och Carl von Linné.

SVENSKA LANDSKAP:

”Dalarna – Mäktiga Städjan, månljuset och stjärnhimmeln.”

”Öland – Natur och kultur.”

”Bohuslän – Gubbar, silla går té Ammen.”

”Kosteröarna, Hållö och Smögen – Bohuslän i ett musselskal.”

”Strövtåg i Gotländsk natur.”

”Gotska Sandön – natur och dess märkliga historia.”

”Dra åt Hälsingland – magiskt ljus över hälsingeskogen, sjöar och dalar.”

”Orsa Finnmark i Dalarna.”

”Medelpad.”

”Höga kusten – Ångermanland.”

”På höstvandring i Jämtlandsfjällen.”

”Tranorna vid Hornborgasjön.”

”Magle våtmark – med rikt fågelliv, insekter och härliga blommor.”

”Lapponia – Lapplands världsarv.”

”Hanö – ö till salu; en vandring på Hanö, Listerlandet i Blekinge.”

”Härliga Härjedalen.”

”Hallands Väderö.”

”Skogens invånare.” Från rovfåglar till klövvilt.

”Västerbottens fjällvärld – Södra Lapland.”

NORDEN:

”På resande fot i Finland och Sverige.”

”Upptäck det trevliga Åland.”

”Bornholm – en dejlig ö.”

”Island – glaciärernas, vulkanernas, hetvattenkällornas och sagornas land.”

”Färöarna och dess människor.”

ÖVRIGA LÄNDER:

”Slovenien i mitt hjärta.”

”Slovenier utan gränser i Österrike och Italien.”

”Kranjska Gora – slovenska alperna.”

”Sydamerika.”

”Galapagosöarna.”

”Påskön – Te Pito o te Henua” (världens navel).

”Santorini – ett måste bland grekiska öar.”

”Sao Miguel – Azorerna.”

”Vilket äventyr? – Fuerteventura.”

”Svarta Havet och det bulgariska inlandet.”

Föreläsning av Karlo Pesjak, Åbroddsgränden 29, 281 33 Hässleholm. Tel.0451-10442, mobil 070-5791839

Kostnad: 2.000 + reseersättning. Jag har F-skatt.

PRAZNIK SV. LUCIJE: LUCIJA PRIHAJA Z LUČJO

Kamnik (13.12.2010) – Danes goduje sv. Lucija, ki jo zlasti skandinavski narodi zelo častijo. Tako je v petek zvečer v domžalski knjižnici v organizaciji predstavnic Švedsko – slovenskega društva iz Stockholma in kamniškim kitaristom Maticem Smolnikarjem potekal »Lucijin sprevod« s petjem. Lucija je pradačna podoba, ki se pojavlja v vlogi nosilke svetlobe sredi temne švedske teme. Praznovanje Lucije je uvod v božični čas in nakazuje, da se približujemo daljšim dnevom in krajšim nočem. Po starejših koledarjih je bila ta noč najdaljša v letu.

Praznovanje sv. Lucije 13. decembra je - poleg švedskega praznika »midsommar« v juniju – eno izmed osrednjih praznovanj v švedski kulturi in je nedvomno povezano z nekdanjimi življenjskimi pogoji v skandinavski kmečki družbi, s temo in lučjo, mrazom in toploto. Ime Lucija izhaja iz latinske besede lux, ki pomeni svetlobo,

luč, drugače pa je to dan, ko častijo sv. Lucijo, mučenico in

svetnico, rojeno leta 283 in umrlo leta 304. Njeno relikvijo hranijo v cerkvi San Geremia v Italiji.

Poznamo dva načina praznovanja sv. Lucije: eno temelji na praznovanju kot ga poznajo na Švedskem, nekoliko drugače pa ta dan praznujejo v Italiji. Po švedskem ustnem izročilu je bila noč pred Lucijo nevarna noč, ko naj bi bile na delu nadnaravne sile, verjeli pa so celo, da v tej noči spregovorijo celo živali. Prav zato naj bi bilo bolje tisto noč ostati zbužen. Po starejših koledarjih je bila ta noč najdaljša v letu. Lucija je pradačna podoba, ki se pojavlja v vlogi nosilke svetlobe sredi temne švedske temne. Praznovanje Lucije je uvod v božični čas in nakazuje, da se približujemo daljšim dnevom in krajšim nočem. Tradicionalni Lucijin sprevod sestavljajo: dekleta, ki predstavljajo sv. Lucijo, družice in zvezdni palčki.

Že v srednjem veku so dekleta s svečami na glavi spremljala dekleta, ki so jo pomagala nositi hrano hlapcem. Zvezdni palček je bil fant s kmetije, ki je spremljal Lucijin sprevod v temno noč, imel pa je enako vlogo kot družice in je pomagal nositi hrano. Da ima dekleta v sprevodu, ki predstavlja sv. Lucijo, na glavi krono s svečami, izhaja iz tega, da so dekleta v davnih časih nosila hrano hlapcem, ker pa so imele roke polne hrane, so si sveče namestile na glavo.

Še vedno je živ običaj, da Lucijin sprevod zgodaj zjutraj prebudi ljudi s svojim petjem, ki ob prihodu sprevod prinese piškote in lussekatter (žafranove kolačke). Od leta 1880 naprej je prešlo v navado, da postrežejo s kavo in žafranovi kolački (lussekatter), ali pa mlekom in lussekatter. Velikokrat ob popoldanskih ali večernih predstavah postrežejo tudi z začinjenim kuhanim vinom. Sveto Lucijo praznujejo na Švedskem, Finskem, Norveškem, Italiji (Siciliji) in v ZDA, kjer živijo generacije švedskih izseljencev. Vir: Informativni portal Kamničar.si

Začetek leta je že krepko za nami in januar se je obrnil v drugo polovico, jaz pa zamujam s pisanjem. Pravkar končani obisk Čila je vse obrnil na glavo. Tako eksotične in lepe dežele že dolgo nisem/nismo doživeli. Posebej puščava Atakama s svojimi gejzirji bo ostala še dolgo v spominu. Imel sem tudi predavanja na kampusu v Santiagu, tam kjer je nekoč predaval Victor Jara in kjer so ga leta 1973 aretirali z njegovimi študenti. Nabito s čustvi: obujenimi starimi in novimi. Pravzaprav vse leto 2010 je bilo polno čustev in simboličnih prelomov. Ni

kaj, med drugim sem dopolnil pol stoletja in nadgradil svoje državljanstvo in prvič po dolgih letih preživel v Sloveniji kar lep kos leta.

Judita in Jurček

Januar je bil zopet bel in leden in mrzel. Moj dolgoletni sodelavec Anders se je na hitro poročil v Malmö-ju in pozneje pomladi nadgradil svoj "ja" z dansko-iransko svatbo v Lundu. Moja prva poroka na Švedskem. Januarja smo zaprosili za

državljanstvo in presenetljivo že po dveh tednih dobili pozitiven odgovor. Krona tega dogodka je bila potem jeseni, ko sva z Judito prvič v deželi bivanja lahko volila na demokratičnih volitvah v državni zbor. Kako dolgo mora včasih človek čakati na čisto osnovne pravice. Najina mlada leta je zaznamovala ne-demokracija, tri leta v Avstraliji in šestnajst let na Danskem pa ni zadostovalo, da bi nas vzeli medse in nam dovolili voliti.

Februarja smo smučali v švedskem Åre-ju. Na srečo smo prenočevali v dobro izoliranem stanovanju, saj so ponoči temperature padale pod minus trideset. Je bilo hecno sedeti v savni z oknom in gledati, kako se zunaj iskri sneg in zmrzujejo mimoidoči. Ugotovil sem, da pri minus dvajset ne morem več zadovoljivo ogreti telesa tudi po desetih kilometrih teka na smučeh. Pa ušesa in nos so mi skoraj zmrznili. Tiste dni se je zaradi mraza in preobilice snega tudi sesul javni promet na Švedskem in skoraj je zmanjkovalo elektrike za ogrevanje. Celo preteklo leto je bilo tudi

najhladnejše v zadnjih desetletjih, kar ravno nekam ne potrjuje splošnega prepričanja o segrevanju Zemlje. A na koncu koncev smo le majhen del tega planeta: pri nas so čudovita zmrznjena jezera drugod pa jokajoči ledeniki. Pomladi, ki tokrat ni zamujala, se mi je vtisnil v spomin obisk vinske kleti našega Grand Hotela. Vsak dan kolesarim mimo, a nisem vedel, da imamo v Lundu tudi zaklade taksne sorte. Sreča, da je račun za bordojca iz šestdesetih let poravnal gostitelj.

Pomladi sem tudi dosti učil in pripravili smo dva krajša filma o mojem delu, ki sta sedaj dostopna na Youtube: <http://www.youtube.com/lunduniversity#p/c/5/7qtqxdzfPWY> in <http://www.youtube.com/lunduniversity#p/c/7439DE669A0B72B3/3/nhU468EUIPM>.

Razveselila me je tudi novica, da sem dobil velik EU projekt o pomenu biodiverzitete kvasovk pri razvoju novih prehrabnih izdelkov. V naslednjih letih bom vodil konzorcij Cornucopia, ki združuje enajst partnerjev in bo skušal razvozljati kateri geni pri kvasovkah so odgovorni za aromo pri vinu in pivu, in kateri geni podarijo nekaterim kvasovkam probiotične lastnosti. Že pomladi smo se pripravljali za Juditino praznovanje petdesetletnice

na Gorenjskem, združeno z okroglima obletnicama moje mame in tete Olge. Eni smo pridno brskali po starih fotografijah in pripravili slikovne predstavitve, nečakinja Lina je spisala prisrčen govor, Dino potem muziciral in Lili povezovala in zabavala sedemdeset gostov, večinoma žlahtnikov. Zopet sem pomešal imena in obraze, a se bo to najbrž še stopnjevalo. Njihovo število raste, moje zmogljivosti upadajo. Sem pa po desetletjih premora navezal stike z mojo sestrično Sašo. Z obiskom praznovanja pri Brniku pa nas je po dolgomesečnih prigovarjanjih in prošnjah le počastil tudi Jan.

Že na začetku junija sva z Jurčkom odšla v Piran, on k svojemu razredu na Osnovni šoli Cirila Kosmača, jaz pa na Morsko biološko postajo. V Piranu sem preteklo leto preživel v treh porcijah skoraj tri mesece, raziskoval morske bakterije, predaval naokoli: v Rovinju, Zagrebu in Ljubljani, in pisal z vipavskimi vinarji raziskovalni projekt o vinskih kvasovkah. Tudi nočnega življenja ob skoraj pretoplem morju ni manjkalo: z mojimi študentkami Immo, Silvijo G, Silvijo P, Tinkaro in Tanjo, ali pa prijatelji, ki so me obiskali na Obali. Sredi julija se je temperatura morja dvignila na rekordnih 30 C. Hmmm, pretoplo zame in vrnitev na sever se je prav prilegla. Glavnino počitnic smo preživeli, sširje odrasli in pet otrok, na strehi Evrope v Tromsö-ju, na Nordkappu in okoli Alte. Otroci so noreli ob polnočnem soncu in se podili za severnimi jeleni. Meni pa se je najbolj vtisnilo v spomin lovljenje rib. Posebej, kako so se ujetih trsk veselili Anže, Žiga, Jurček, Jakob in Pija-Lucija. Še Juditi je ta ribolov šel pod kožo in je ribarila tudi v spanju. Najedli smo se trsk, kita, kozic in ogromnih rakovic. Nogomet z otroci mi je do konca razrahljal kolenske vezi in potem sem kar par mesev šepal in se v mislih zopet pripravljaj na operacijo. Judo sem moral delno zamenjati z gimnastiko. Konec avgusta je okoli Lunda prinesel rekordno letino gob. V pol dneva smo nabrali preko dvajset kilogramov jurčkov in jih potem zamrzovali, sušili in okisavali.

Zgodaj jeseni sem imel sem dve vabljeni predavanji na konferencah v Bangkoku, in na EMBL-u v Heildelbergu. Prišla je še Lidija. Slonela sva na starem mostu čez reko Neckar, obujala spomine, tarnala nad položajem znanstvenikov in načrtovala življenje po upokojitvi. Tale prelomnica, ko dopolniš pol stoletja, hočeš nočeš spravi v tek zelo čudna in morda preuranjena premišlevanja. Moje uradno praznovanje Abrahama je bilo petnajstega oktobra v Lundu z mednarodno konferenco o primerjalni genomiki in evoluciji kvasovk. Kar nekaj zvenečih imen je prišlo in devetdeset gostov. Moja skupina je uprizorila majhen skeč in mi podarila celo vrsto uporabnih rekvizitov, med njimi sprehajalno palico, očala za branje in Viagra. Potem je sledilo nekaj manjših praznovanj, tudi v Celju in Piranu. Po četrto stoletja sem obiskal Zagreb: nekoč tako dober Institut R. Boškoviča je le še senca stare slave, moja daljna zlahta pa še vedno prebiva na Sestinah. Oktober je tudi čas oznanjanja novih Nobelovih nagajencev, in tokrat sta posebej močan vtis name napravili nagradi za medicino in mir. Sadove odkritja in razvoja in vitro fertilizacije žanjemo tudi sami, saj je Jurček otrok iz epruvete. Podelitev nagrade kitajskemu disidentu in borcu za človekove pravice Liu Xiaobo-ju pa ne bi morala priti v boljše roke, pa čeprav je povzročila v njegovi domovini pravi politični orkan in burne reakcije kitajskih oligarhov. Od oktobra se je uradno tudi začela moja delna zaposlitev na Novogoriški Univerzi, kjer skušamo razviti prvovrstne raziskovalne projekte, ki bi podpirale vipavske/slovenske vinarje. To je moja prva prava služba v Sloveniji. Novembra je Jurček s svojo lundsko ekipo postal švedski prvak v judu. Zelo napreduje njegova angleščina in igranje klasične kitare. Pred novim letom so odprli tunel pod Malmö-jem in ta je sedaj še bolj približal Lund in København. Del decembra sem zopet preživel na Obali in navkljub običajnemu predprazničnemu kaosu mi je uspelo prileteti pravočasno domov, pomagati postaviti novoletno jelko in spraviti pod njo darila.

Zopet sem bral zanemarljivo malo leposlovja. A sem bil bolj priden pri filmih. Jane Campion je z Bright Star potrdila, da je ena najboljših ženskih režiserk. Malo pa me je razočarala Sofia Coppola s Somewhere. Užival sem tudi pri retrospektivi filmov Michael Haneke-ja. Prva razstava oljnih slik Boba Dylan-a je bila skoraj farsa, a v Ljubljani je bila prijetna razstava fotografij Lee Miller. Zopet so delovale magično prazgodovinske slike na kamnih v Alti pri Nordkappu in čudovita zbirka islamske umetnosti v Københavnu (Davids Samling). Na dražbi mi je uspelo izslediti grafiki Salvador Dali-ja in našega, Carla Larsson-a.

Švedsko gospodarstvo se je umirilo in zabeležena je bila rekordna rast, ki naj bi se nadaljevala še vsaj dve leti. Brezposelnost pada. In po težkem letu 2008 si počasi lahko oddahnemo. Po jesenskih volitvah nadaljuje z vladanjem brez posebnih pretresov stara politična garnitura, skoraj dolgočasno, a učinkovito. Po drugi strani pa je gospodarska in politična kriza krepko oplazila Slovenijo. Spremlja jo cela vrsta korupcijskih zadev. Bo kmalu sploh mogoče še verjeti kateri od sedanjih etabliranih političnih opcij? In za grdo ravnanje s tujimi delavci, posebej gradbeniki, bo težko dobiti odpustke. Zato pa ob tej politični utrujenosti razveseljuje izbor piranskega župana Petra Bossmana. Njegova izvolitev je postala mednarodna pop-novica. Od blizu sem ga videl med njegovim nagovorom ob otvoritvi piranskih jaslic. Na Danskem, ki je zdrsela v recesijo, žal ne prenehajo ksenofobni krči. Morda je vendarle ze čas za spremembo vodilne garniture tudi v tej deželi? Te dni se spreminja in prebujata tudi Magreb.

KORANT IN NJEGOVA TRADICIJA

Deset korantovih božjih zapovedi

Korant je doma na Ptujskem polju in zanj veljajo stroga pravila

"Peter je predan tradiciji. Kot eden izmed redkih korantov ne sname kape z glave, ko se začnejo pohodi po vaseh in ko koranti odganjajo zimo in vse slabo ter prinašajo pomlad in optimizem," je o Petru Zmazku zapisal fotograf Dušan Jež. Peter te dni skoraj ne sname maske in ko opazujete njegovo poskakovanje ter

norenje, si ne morete predstavljati, da se njo skriva nasmejani sedemdesetletnik.

Vzdržljiv, vztrajen, skrivnosten

Peter Zmazek iz Gorišnice je danes eden starejših korantov, ki kot navdušen rekreativni tekač vsako leto znova dokazuje, kakšen mora biti korant. Vzdržljiv, vztrajen in predvsem, se mora podrežati starim nenapisanim pravilom korantov, ki prehajajo iz rodu v rod in so žal, kot pravi Peter, danes vse bolj ohlapna oziroma mnogim niso več mar. Peter je korantijo prvič oblekel kot osemletni otrok, pred 62 leti. Med znanci je znan kot maratonski tekač, zato tudi zmore vse napore korantovega poskakovanja in tekanja. Šestdeseto obletnico svoje korantije je pred dvema letoma obeležil na poseben način, delno v želji, da mladim pokaže in dokaže, kaj in koliko zmore pravi korant, ki se je kalil v številnih zimah. V skednju v Stojncih, natančno tistemu, v katerem je prvič oblekel opravo, si je nadel korantijo, ki tehta 38 kilogramov, potem pa tekel skozi devet vasi občine Markovec: Stojnce, Bukovce, Novo vas, Markovce, Zabovce, Borovce, Strelce, Prvence in Sobotince. "Vseh 21km in 200 metrov sem tekel pod masko, skozi katero je dihanje omejeno. Nisem hotel oskruniti lika koranta in dokazal sem, da smo koranti vzdržljivi," je pripovedoval. Ob tem je poudaril, da mora biti korant zakrit, med vrsticami pa lahko slišite njegovo mnenje, da so koranti etnološki liki, kurenti pa ena izmed pustnih mask.

"Naj se ve, kaj je korant in kaj kurent. Jaz nimam nič proti kurentom, ampak vsak pravi korant ve, da mora imeti ves čas kapo na glavi. Če nekdo skače s kapo na ramenih in kaže obraz, potem je to kurent. Korant je pojava in je popoln le s kapo na glavi, vse drugo pa je zame navadno razkazovanje," ne more iz svoje kože. Ob tem ponovi izziv vsem korantom iz občine Markovec, da naj povrnejo staro tradicijo in naj na mali fašenk, na pustni ponedeljek, ponovno obišejo vse vasi v njihovi občini ter se držijo korantovih deset božjih zapovedi. "Saj se je treba sem in tja nadihati, se spočiti, ampak korantovih pravil se je treba držati," nam je razložil in naštel deset božjih zapovedi.

Deset korantovih zapovedi

Kot prvo korant ne sme sneti kape nikjer razen v zaprtih prostorih. Ježevko mora nositi ves čas v levi roki, da lahko z desnico pozdravlja. Ne sme mirovati in tudi če stoji, se morajo

slišati njegovi zvonci. Nikakor ne sme sesti, kajti po ustnem izročilu to prinaša nesrečo. Robčkov si ne sme pripenjati sam, prav tako jih ne sme pripenjati na ježevko, ampak mu lahko robčke pripenjajo dekleta le na verigo med zvonci, s tem, da mora imeti kapo ves čas na glavi. V zaprtem prostoru se mora pomikati s hrbtom naprej, kape si ne sme takoj sneti, ampak mora nekaj časa umirjeno pozvanjati in vzbujati radovednost, kdo je. Potem naj se začne rokovati z vsemi in šele nato si lahko sname kapo... "Tako so nas učili največji koranti, pravi Peter Zmazek, ki letos praznuje 70 let.

Kurente lahko te dni vidite marsikje po Sloveniji, pravo korante pa le v občini Markovci in na Ptuj, ko pridejo iz svojih vasi na karneval. Prave korante lahko te dni vidite tudi v Ljubljani na fotografski razstavi v galeriji Foto Šiška (ob križišču Celovške in Drenikove ceste). Avtor razstave, Ljubljančan Dušan Jež, že sedem let skozi objektiv fotoaparata in s pomočjo Petra Zmazka spoznava življenje pravih korantov, tokratno razstavo pa je namenil njegovi sedemdesetletnici. Del razstave si je bilo mogoče ogledati že lani v času karnevala na Ptuj, tokratna razstava pa je, kot pravi Jež, namenjena pravemu korantu, tistemu, ki se na koncu razkrije in preseneti obiskovalca. Ki ni mladenič, ki je pozabil na leta, ni poskočnej, ki se nikoli ne utruji. Je mož, ki je pozabil na leta. Tudi zato, ker je - korant.

24.02.2009 Tekst: Tomaž Bukovec

Nedeljski.Dnevnik.si

SREČANJE S SMUČARSKIMA ZVEZDAMA URŠKO HROVAT IN INGEMARJEM STENMARKOM!

Hammarbybacken, Stockholm; 22. februar, 2011

Ko sta bila Urška Hrovat iz Slovenije in Ingemar Stenmark iz Švedske še aktivna in seveda vrhunska smučarja, sem vedno navijal zanju in jima želel velikih uspehov na njunih tekmovanjih. Nisem bil obseden s tem, da bi ju kdaj moral osebno spoznati, ko pa sem danes dobil priložnost, da poklepetam z njima, mi je bilo pri srcu še toliko lepše.

Ingemarja Stenmarka sem prvič srečal pred petnajstimi leti na večerji v Kraljevi palači, kjer sva si izmenjala nekaj besed. Spoznal sem, da je veliko bolj sproščen in prijeten gospod, kot je videti na televizijskih zaslonih. Urško Hrovat pa sem prvič srečal danes v Stockholmu, ko sta z Ingemarjem Stenmarkom v Hammarbybackenu prikazovala svoje smučarske veščine.

Oba sta z elegantnimi smučarskimi zavoji dajala poguma drugim smučarjem, ki so se pozneje veselo spuščali po kratki, vendar zelo zahtevni strmini.

V okrepčevalnici ob smučišču sem užival ob okusni kavici, nakar sem zaslišal lepo slovensko besedo, se obrnil k neki prijazni gospe in jo vprašal: »Ali ste vi Slovenka,

ker tako lepo govorite slovenščino?« Odgovorila je: »Ja, jaz sem Urška.« Jaz pa: »Kaj, ste vi Urška Hrovat? Zaradi vas in Ingemarja sem prišel sem na smučišče.«

Slišal sem namreč radijski intervju s Stenmarkom, da bosta tukaj z Urško smučala. Atelje imam v bližini smučišča, zato sem odšel tja, da ju vidim, morda tudi samo od daleč. Srečanje in pogovor ter slikanje z Urško Hrovat je bilo prijetno in nepričakovano. Tudi Ingemar Stenmark je prismočal po strmini in se ustavil tik pred menoj, tako da sva se imela priložnost toplo pozdraviti.

Še nekaj časa sem obstal ob smučišču in užival med opazovanjem smučarjev, ki so virtuosno vijugali po strmini. Začutil sem močno željo, da bi se tudi sam s smučmi spustil po

strmini, vendar sem odšel v atelje in nadaljeval z delom.

Urški sem zaželel lepe trenutke v Stockholmu in ji naročil, naj lepo pozdravi Slovenijo.

Jože Stražar Kiyohara

SLOVENSKA IZSELIJSKA MATICA

Spoštovani! Pred časom je bilo na spletni strani Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, pa tudi na naši spletni strani www.zdruzenje-sim.si, objavljeno, da bo letošnje **Srečanje vseh Slovencev** *organiziral Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu*. Prireditve pa bo organizirana **v počastitev 20. obletnice ustanovitve Slovenske države. Ker bo Slovenska izseljenska matica** na prireditvi sodelovala kot **soorganizator**, vas po današnjem sestanku na Uradu, obveščamo tudi s točnejšimi informacijami:

Prireditve bo **1. Julija 2011 s pričetkom ob 17. uri popoldne. Odvijala se bo na Dvornem in Pogačarjevem trgu, zvečer pa tudi na Prešernovem trgu v Ljubljani**. Vzdolž Ljubljanice, na levem bregu, bodo **na voljo stojnice za društva**, ki se bodo želele predstaviti z aktivnostmi v okviru društva. Npr.: časopisom, ročnimi ali slikarskimi izdelki članov društva, nosilci zvoka vašega pevskega zbora itd. **Število stojnic bo omejeno, zato** prosimo da razmislite o možnosti predstavitve in na naš naslov, ali Urad, sporočite če ste zainteresirani. V kolikor imate kakšna vprašanja vam bomo poskušali na njih odgovoriti.

Lep pozdrav,

Vesna Vukšinič Zmaić, uni.dipl. nov. Cankarjeva 1/II, 1000 Ljubljana, p. p. 1548,

Tel: +386 (0)1 24 10 284 vesna.vuksinic@zdruzenje-sim.si www.zdruzenje-sim.si

VPRAŠALNIK

vprašanja za pomoč pri razmišljanju in pisanju člankov.

- Kdaj ste prišli na Švedsko?
- Kaj ste delali, s čim ste se ukvarjali?
- Morebitno delo v društvu, (v katerem?)
- Zbirka fotografij iz društev in privatnih (slike skeniramo in vrnemo)
- Predstavitev slovenskih samostojnih podjetnikov
- Podatki o šolstvu (dopolnilni pouk)
- Povratniki - Kako smo doživljali samostojnost Slovenije?
- Kako smo na Švedskem doživljali osamosvojitve in vojno v Sloveniji?
- Letos mineva 20 let od samostojnosti republike Slovenije, kakšni občutki vas pri tem prevzemajo?
- Literarni prispevki (pesmi, zgodbe, reportaže, debate, drugo)
- Občutki in doživetja ob vstopu Slovenije v Evropsko Skupnost (EU) 2004
- Kronološki zapisi društva
- Kronologija Slovenskih srečanj v Vadsteni in drugo

Dopise pošljite na naslov uredništva ali po e-pošti: budja@bredband.net do maja 2011, lahko pa tudi prej.

Za uredništvo Slovenskega GLASILA
Augustina Budja

VELIKA NOČ IN VELIKONOČNI SIMBOLI

Velikonočni zvonovi: V veliki večini evropskih držav, cerkveni zvonovi v katoliških cerkvah prenehajo z zvonjenjem na Veliki četrtek (pred Veliko nočjo). Temu se je včasih reklo, da gredo »zvonovi v Rim« in hkrati pa je to dan za barvanje jajc (pirhov). Zvonovi ne zvonijo do Velike Sobotе v znak spomina na Jezusovo trpljenje in smrt. V soboto zjutraj začnejo zvonovi zvoniti in s tem oznanjujejo Jezusovo »vstajenje«. **Križ:** Simbol krščanstva. Jezus je bil razpet in je umrl na križu. Tretji dan je vstal od mrtvih. **Velikonočni post:** Veliki petek najstrožji postni dan in marsikje so postili še na veliko soboto. Danes večina katoličanov na Veliki petek zgolj ne je mesa (mesni post). V času 40-dnevnega posta se marsikateri katoličan v tem času odreče kakšni svoji razvadi (kajenju, sladkarijam, uživanju alkohola). Čeprav je to bolj manj znano so vse nedelje po pepelnični sredi do Velike Noči, dnevi ko se ni potrebno postiti. **Velikonočna nedelja:** je dan praznične zbranosti, ko ljudje ostajajo doma v družinskem krogu - na npr. velikonočnem zajtrku. **Velikonočni ponedeljek:** je dela prost dan. Na tej povezavi, si lahko ogledate vse dela proste dneve, v vseh državah sveta.

Tipične dobrote velikonočnega zajtrka: pobarvana jajca (pirhi, pisanice,...), prekajeno meso, sol, hren, redkvice, mlada čebula, žolca, potica, sladek in odišavljen kruh. Katoličani na Veliko soboto ali zgodaj zjutraj (na Velikonočno nedeljo) prinašajo del zgoraj omenjenih velikonočnih jedi v cerkve na posvetitev. Jedi so skrbno ovite in prekrite s svečanim prtom (pripravljenim posebej za to priložnost). Posvečene jedi se nikoli ne zavržejo. Prav zato se na posvetitev nese samo delček zgoraj omenjenih jedi. **Velikonočne jedi in simbolika:** Jajce (pirh, pisanica) simbolizira kaplje Kristusove krvi, hren predstavlja žeblje s katerimi je bil Jezus pribit na Križ, šunka Kristusovo telo, potica pa je simbol trnjeve Kristusove krone.

Velikonočno cvetje: Lilije spominjajo kristjane na Jezusovo novo življenje, njegovo »vstajenje«. Hkrati je tudi simbol čistosti Marijinega devištva. Narcisa in tulipan ter ostalo cvetje so simboli Velike noči. Njihovo pomladno cvetenje je simbol Jezusovega »vstajenja od mrtvih«. **Butare:** »Značilno za cvetno nedeljo so v šope ali butare povezano pomladansko zelenje (npr. ljubljanske butarice, na štajerskem presmec, na Krasu in Goriškem vejnik...), kar je splošno razširjeno tako pri nas kot drugje v Evropi. Na butare po raznih slovenskih krajih navešajo tudi pomaranče, limone, jabolka, razne trakove in podobno. Butare so imele nekoč na deželi tudi statusni pomen. Večjo in lepše okrašeno, ko jo je kakšna družina imela, več je veljala. Podobno so se z butarami postavljali tudi vaški fantje. Ljubljanske cvetne butarice so mlajšega izvora in predstavljajo predvsem sobni okras ter so posebnost in slovijo tudi na tujem. V njih je le malo živega rastlinja, največkrat šop brinja, vejica pušpana ali ciprese ali v novejšem času bršljan, glavno pa so pobarvani, umetno zaviti in naokrog prepleteni oblanci; barve so različne, še največ je belo-modro-rdečih, pogosto pa še rumena barva, roza, pa tudi druge. Butare prodajajo v Ljubljani na cvetnem trgu za stolnico in na živilskem trgu izdelovalci iz okolice Ljubljane«. (D.J. Ovsec, Velika knjiga o praznikih, str. 138)

Mačice: Mačice, posebej v Angliji in Rusiji, imajo za Veliko noč svoj pomen, ljudje se z vejicami mačic dotikajo ramen drugih ljudi in jim na ta način želijo srečo. **Jagnje:** Jagnje je simbol človeka. Jezus, namreč, predstavlja dobrega pastirja, ki varuje svoje ovce (ljudi). Jagnjeta prihajajo na svet prav tako spomladi. Izraelci so uporabljali jagnjetovo kri za rešitev prvorojencev v starem Egiptu. **Zajci:** Zajci nas spominjajo na pomlad in novo življenje. Zajci so tudi bili priljubljene živali boginje Eastre. **Jajca:** Jajca so simbol pomladi in Velike noči. Oznanjujejo novo življenje, oz. rodovitnost. **Piščanci:** Piščanci se valijo iz jajc in so tako kot jajca simbol pomladi in Velike noči. **Svečke:** Svečka pomeni svetlobo, saj se na Jezusa gleda kot na večno svetlobo, ki kristjanom kaže pot, od smrti do življenja. **Veje palm in oljk:** predstavljajo simbole miru. **Kruh:** Kos nekvašenega kruha se je v znak spomina na Jezusovo žrtev. **Vino:** Rdeče vino se pije v znak spomina na Jezusovo kri, ki naj bi bila prelita za vse ljudi.

SLOVENIEN

Slovenska: *Slovenija*, formellt **Republiken Slovenien** (*Republika Slovenija*), är en republik i södra

Europa men som även räknas till Centraleuropa. Landet gränsar till Italien, Österrike, Ungern och Kroatien. Landets huvudstad är Ljubljana. Slovenien är medlem i Europeiska unionen och i militäralliansen NATO sedan 2004.

Slovenien var en del av Romerska riket fram till Västoms sönderfall. Det slaviska – slovenska hertigdömet Karantanien, den första proto-slovenska och den första stabila slaviska staten, grundades på 600-talet. År 745 förlorade Karantanien sin självständighet till förmån för Frankerriket och många slaver konverterade då till kristendomen. Runt år 1000 skrevs de freisingiska skrifterna, som var de första slovenska och även de första slaviska skrifterna med det latinska alfabetet. Under medeltiden var dagens Slovenien delat främst mellan Venedig och Bayern. På 1300-talet kom det mesta av Slovenien att hamna under det habsburgska Österrike. 14- och 1500-talen karaktäriseras av bondeuppror. Slovenien förblev i det habsburgska väldet ända fram till första världskriget slut och Österrike-Ungerns kollaps år 1918 då slovenerna ingick i serbers, kroaters och sloveners kungadöme, som efter 1926 kom att bli känt som Jugoslavien.

Efter andra världskriget återbildades Jugoslavien, efter en tid av italiensk och tysk ockupation, som en socialistisk förbundsrepublik den 29 november 1945. Under Titos ledarskap bestod Jugoslaviens inre sammanhållning, men efter Titos död 1980 ökade splittringen mellan delstaterna. Slovenien genomförde under 1980-talet steg mot ökad demokrati och yttrandefrihet och blev det första land som bröt sig ur och förklarade sig självständigt från Jugoslavien, den 25 juni 1991. Efter att ha klarat sig lindrigt undan de jugoslaviska krigen kunde Slovenien snabbt närma sig EU ekonomiskt och politiskt. Landet gick med i NATO den 29 mars 2004 och blev medlem av den europeiska unionen den 1 maj samma år.

Slovenien är en parlamentarisk republik. Statschef är presidenten, som väljs i allmänna val vart femte år. Den verkställande makten innehas av premiärministern och ministerrådet (regeringen), vilka väljs av parlamentet. Slovenien har ett tvåkammarsparlament som består av Nationalförsamlingen (*Državni zbor*) och Nationalrådet (*Državni svet*). Nationalförsamlingen har 90 ledamöter som väljs i allmänna direkta val i en kombination av majoritetsval och proportionella val.

Två platser är reserverade för den ungerska och den italienska minoriteten. Nationalrådet har 40 indirekt valda ledamöter som representerar samhällsgrupper, ekonomiska grupper, yrkesgrupper och lokala intressegrupper. De väljs vart femte år av en elektorsförsamling. Nationalrådet har begränsad makt och är mestadels ett rådgivande organ. Administrativt är Slovenien indelat i 119 kommuner, varav 11 större städer.

Geografi Slovenien har en omväxlande natur med både alplandskap och kort medelhavskust mot Adriatiska havet. Landets högsta punkt är berget Triglav på 2 864 meter över havet, landets medelhöjd över havet är 557 meter. Nationalparken Triglav är den enda nationalparken i Slovenien. Den täcker en yta på 880 kvadratkilometer och är en av de äldsta och största nationalparkerna i Europa. Ungefär halva landets yta (10 124 km²) är täckt av skog, vilket gör Slovenien till Europas tredje skogstätaste land efter Finland och Sverige. Rester av de uråldriga skogarna kan fortfarande hittas, den största finns i Kočevjeområdet. 5593 km² av landet täcks av gräsmarker, och 2471 km² täcks av fält och gårdar.

Demografi Sloveniens består av de etniska grupperna sloener (89%), kroater, serber, bosniaker och andra gamla jugoslaviska etniciteter (10%), samt etniska ungerska och italienska minoriteter (0,5%). Den förväntade medellivslängden låg 2000 på 71,8 år för män och 79,5 år för kvinnor. Den största religionen i Slovenien är katolicismen. Slovenien har en befolkningstäthet på 95 invånare per kvadratkilometer, vilket är lågt för Europa. Ungefär 50% av befolkningen bor i städer, och resten på landsbygden. Officiellt språk är slovenska, som är ett språk i den sydslaviska språkfamiljen. Ungerska och italienska är också officiella språk i de språkblandade regionerna nära ungerska och italienska gränsen.

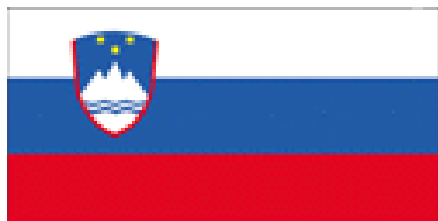
Ekonomi Ljubljana, Sloveniens ekonomiska och administrativa huvudstad

Slovenien är idag ett högutvecklat land som åtnjuter välstånd och stabilitet, BNP per capita är betydligt högre än andra övergångsekonomier i Central- och Östeuropa. Landet drar nytta av en välutbildad och produktiv arbetskraft, samt effektiva politiska och ekonomiska institutioner. En stor del av ekonomin är fortfarande i statliga händer och utländska direktinvesteringar i Slovenien är en av de lägsta i EU per capita. Skatter är relativt höga, arbetsmarknaden ses av affärsintressen som oflexibel, och industrin förlorar terräng till Kina, Indien och annorstädes.

Arbetslösheten är relativt låg, men ökade till 5,5 % 2009. Under 2000-talet skedde privatiseringar i bank-, tele- och kommunikationssektorerna. Restriktioner för utländska investeringar håller på att nedmonteras, och utländska direktinvesteringar väntas öka. Slovenien kan anses som en av mest ekonomiskt framskridna av EU:s nya medlemsstater. Slovenien övergav 1 januari 2007 tolarn som valuta till förmån för euron.

Turism Med över en tredjedel av sin yta (total yta 20.273 km²) skyddat som naturområde är Slovenien ett europeiskt land som har mycket natur erbjuda. Landets relativa litenhet och dess läge mellan Karavankerna och Julijanska alperna i norr, pannoniska slätten i mitten, karstlandskap i väster och medelhavsklimat i söder, erbjuder unika möjligheter till olika klimatzoner och fauna. Förutom en rikt varierad natur kännetecknas Slovenien av ett aktivt och diversifierat kulturliv, historiska lämningar, flertalet lokala gastronomiska specialiteter och ett stort utbud av olika fritidsaktiviteter. Det finns bl.a. ett femtontal moderna spa-anläggningar som erbjuder allt från rekreativt bad, hälso- och fitnesscenter till konvalescens och rehabilitering. De mest besökta

sevärdheterna (utvalda av slovenska Statistikbyrån) var under sista kvartalet 2008 (senast tillgängliga data) Postojna-grottan, Ljubljanas zoo och Bled's slottmuseum. De flesta turisterna kom från Italien, Österrike, Tyskland, Kroatien, Nederländerna, Storbritannien, Ryssland och Ungern.

Tack vare mångfalden och lättillgängligheten samt bevarandet av traditioner är Slovenien särskilt spännande för de som tycker om natur som berg och sjöar, ett landskap som står med gammal välbevarad arkitektur, skidbackar, bergsturer eller adrenalinhöjande sportsevenemang. Mineral och termalkällor skänker avslappning, vederkvickelse och vitalisering vid någon av

Sloveniens 15 hälsocenter. Sloveniens städer och byar uppvisar många exempel på landets romerska och medeltida arv och bjuder på en blandning av gammal arkitektur, mysiga kaféer, förstklassrestauranger och ett sprudlande nattliv.

Slovenien i korthet

Yta	20,256 km ²
Högsta punkt	Triglaw 2864 m
Befolkning	2 miljoner
Huvudstad	Ljubljana
Språk	Slovenska. De flesta människor kan engelska, tyska och/eller italienska. Italienska och ungerska räknas som officiella språk i västra och östra Slovenien.
Religion	romersk-katolsk (82%)
Klimat	alp, kontinentalt, medelhavs
Medeltemperatur	januari -2* juli +21*
Tidszon	centraleuropeisk tid GMT +1
Politiskt system	flerparti, parlamentarisk demokrati
Valuta	Euro (EUR)

land men passet är den enda svenska godkända legitimationen utomlands och ska därför tas med. Visa behövs ej. Vid vistelse i landet längre än tre månader kontakta Sloveniens ambassad i Stockholm på Styrmansgatan 4.

Helger i Slovenien

1-2 januari	Nyår
8 februari	Presevendagen – Slovensk kulturdag
27 april	Revolutionsdagen mot ockupationen
1-2 maj	Majdagshelg, pingst
25 juni	Nationaldagen
15 augusti	Övertagandedagen
31 oktober	Reformationsdagen
1 november	Allaahelgonsdag
25 december	Juldagen
26 december	Självständighetsdagen

Pass,visa: Det är i sig inte nödvändigt med pass för personer från annat EU-

Viktiga telefonnummer

Polis	113
Brandkår	112
Akuthjälp	112

AMZS Automobile Association of Slovenia 1987

Källa: IT Slovenien

"ZGODOVINA JE VEDNO ZNOVA POKAZALA, DA SE OBLASTI NE MORE VZDRŽEVATI S PRISILO"

20 let od razpustitve Varšavskega pakta

28. februar 2011 Ljubljana - MMC RTV SLO

"Nato verjetno še nekaj časa ne bo prenehal obstajati, saj si vedno znova izmisli nov 'raison d'être' (razlog za obstoj)," je prepričan Rok Zupančič.

V petek je minilo 20 let od dogovora o razpustitvi Varšavskega pakta, vojaške zveze držav vzhodnega bloka, ki so se organizirale kot odziv na ustanovitev Nata. 25. februarja 1991 so nekdanje socialistične države po spremembah v Vzhodni Evropi sklenile, da Varšavski pakt v sodobnem svetu ni več potreben. Je njegovo zapuščino danes še mogoče občutiti in kako se je v teh 20 letih spremenila vloga Nata? O tem in o drugih vprašanjih smo se pogovarjali z **Rokom Zupančičem**, mladim raziskovalcem s katedre za obramboslovje na Fakulteti za družbene vede.

Kaj je po vašem mnenju največja zapuščina Varšavskega pakta, ki je nastal leta 1955 kot odgovor na nastanek Nata, 25. februarja 1991 pa so države članice sklenile dogovor o razpustitvi te zveze?

Kakšne velike dejanske zapuščine, razen enormnih zalog danes zarjavelega orožja, ne vidim. Okrog l. 1980 je Varšavski pakt razpolagal z 19.000 tanki, kar je skoraj trikrat več kot Nato (ki pa je resda imel tehnološko naprednejše tanke). Že t. i. "vstrječni udar", ko bi se Nato in Varšavski pakt torej prvič udarila, bi lahko oba bloka potegnili v spiralo kataklizmičnega razvoja dogodkov. Brezumno zapravljanje za vojsko v Varšavskem paktu oz. biti pripravljen "na stražo mira in socializma", kot je nekoč zapisal Brežnjev, je nujno pomenilo zapostavljanje drugih plati družbenega razvoja. Pod naslov zapuščine bi morda lahko uvrstili tudi razvoj zavesti v državah vzhodnega bloka, da si v taki "aliansi strahu", ki je dvakrat tako ostro nastopila zoper svoje članice, ne želijo živeti. Intervenciji na Madžarskem in Češkem sta pomembno spodkopali legitimnost Varšavskega pakta, s tem pa seveda Sovjetske zveze in vsega, kar je s sabo prinašala. Ne bi želel vleči prevelikih vzporednic s trenutnim vrenjem v arabskem svetu, vendar zgodovina je vedno znova pokazala, da se oblasti na dolgi rok ne more vzdrževati s prisilo.

Varšavski pakt in Severnoatlantsko zavezništvo sta 20 let vzdrževala dvopolnost med Vzhodom in Zahodom, po koncu hladne vojne pa je Varšavski pakt razpadel, ohranil pa se je Nato. Kako komentirate to, da je večina držav članic Varšavskega pakta danes članic Nata? Države članice Varšavskega pakta so se po koncu hladne vojne znašle v geopolitičnem vakuumu, ki ga je Nato spretno izkoristil in zapolnil. Želja po čim hitrejši pridružitvi Natu je v marsikateri državi Varšavskega

pakta izvirala iz dejstva, da je v njih veljalo prepričanje, da je Varšavski pakt enako kot Sovjetska zveza, kar je bilo do neke mere seveda res. In če so bili v državah vzhodnega bloka o čem prepričani - govorim za večino prebivalstva -, je to, da v takih političnih tvorbah, ki vladajo brez privolitve vladanih, pač ne želijo več živeti. Nato (oz. ZDA kot glavni protagonist) je bil po padcu železne zavesa za vzhodne države enostavno privlačen. Če temu dodamo še razne strokovnjake in "strokovnjake", ki so benevolentno prihajali v države vzhodnega bloka svetovati in "svetovati" in se pomagali "odločiti", poleg tega pa so bile politične elite vzhodnega bloka očarane nad Natom (oz. ZDA), verjetno ni težko razumeti, zakaj so bili na Vzhodu tako navdušeni nad Severnoatlantskim zavezništvom. Natov propagandni aparat si je danes nadel privlačno ime javna diplomacija (public diplomacy) ali z drugimi besedami, kako prepričati omahljivce, da - če smo malce cinični - njihovi interesi zgolj po naključju sovpadajo z interesi Nata. Da pa tole ne bi izzvenelo preveč zarotniško: dodati velja, da so bila prva leta po hladni vojni, ko so se vzhodne države odločile, da se želijo priključiti Natu, čas velikih negotovosti; oboroženi spopadi so divjali po Balkanu, Kavkazu oz. neposredni sosesčini in v takem okolju je verjetno racionalna odločitev, da želiš biti član vojaško najmočnejše družine, če že tudi ima precej pomanjkljivosti in če že tudi jo dejansko vodijo ZDA ...

Ali je mogoče delitev, kot je obstajala takrat, opaziti tudi v sodobnem svetu? Ali danes poznamo več tovrstnih zavezništev, ki vplivajo na odnose v svetu?

Današnji svet je verjetno še bolj razdeljen, saj ni več le dveh velikih centrov moči, ampak nastajajo vedno novi. Države, ki so bile še pred desetletjem na periferiji svetovne politike, postajajo upoštevanja vredni subjekti mednarodnih odnosov. Poglejmo samo Brazilijo: velik del prebivalstva se je v zadnjem desetletju izvil iz primeža revščine (še vedno pa kaka četrтина prebivalstva živi pod mejo revščine), danes pa država že gradi podmornice na jedrski pogon in se "meša" v zadeve globalnega pomena, npr. v reševanje iranskega jedrskega vprašanja. O tako ambiciozni vlogi v Brasilii pred desetletjem ne bi upali niti razmišljati. Turčija je podoben primer. Danes je svet prekrit z mrežo različnih zavezništev in aranžmajev, ki v nekaterih točkah prekrivajo, drugod ne. Ne živimo več v času, ko je sovražnik mojega sovražnika nujno moj prijatelj. Z eno državo, ki npr. grobo krati človekove pravice, stopamo v španovijo in podpisujemo energetske sporazume, po drugi strani pa smo s skupino drugih držav podprli deklaracijo, ki našo energetske partnerko graja zaradi zatiranja manjšin.

Kako vi vidite vlogo Nata v sodobnem svetu? Bi potrebovali nov Varšavski pakt, da bi uravnotežili prevlado Zahoda v mednarodnih odnosih?

Nato ni neka neobvladljiva stvar iz veselja, ki bi imela svojo voljo, inercijo. Njegovo delovanje določajo države članice, vsaka s svojimi interesi, pri čemer pa se ne gre slepiti, da so vse države enake. Na papirju morda že, so pa nekatere članice "bolj enake" od drugih. Z vsakim velikim dogodkom, ki vpliva na naše dožemanje ogroženosti, pa se relativna moč vojaške zveze krepi. Poglejmo npr. revolucije v arabskem svetu, še posebej v Libiji - ali ni povsem legitimno razmišljati o tem, kako zaščititi ljudstvo pred nerazsodnimi dejanji "vodje revolucije"? Varnostni svet ZN-a je uvedel sankcije proti Libiji. Pa kaj? Te delujejo v najboljšem primeru dolgoročno, ta trenutek pa bi potrebovali kredibilnega akterja, ki lahko ustavi Gadafiyev bes. Dejstvo je, da tako Nato kot tudi EU de facto še nista razvila hitro odzivnih sil, ki bi omogočale hitre intervencije. Že vrsto let se to pripravlja, pa resnega premika ni. Zakaj je tako, je seveda drugo vprašanje ...

Nato verjetno še nekaj časa ne bo prenehal obstajati, saj si vedno znova izmisli nov "raison d'être" (razlog za obstoj). To je lepo razvidno tudi iz nedavno sprejetega Strateškega koncepta zavezništva, ki je za verjetno kako desetletje vnaprej določil svoje naloge. No, po novem so smisel njegova obstoja tudi energetska varnost, varnost pred spletnimi napadi in še kaj, milo rečeno, nenavadnega za zavezništvo, ki je v bistvu še vedno vojaško. To pa so seveda tista področja, na katera smo danes še kako občutljivi. ZDA si prizadevajo okrepiti atlanticizem, torej poudarjanje skupne pripadnosti in identitete Severne Amerike in Evrope, in to verjetno predvsem zato, ker se na oni strani Atlantika zavedajo, da njihova relativna moč upada in da je le močan čezatlantski orkester lahko kredibilen tekmelec hitro razvijajočim se državam. Varšavski pakt je stvar preteklosti, novo uravnoteževanje mednarodnih odnosov pa poteka že vrsto let brez Varšavskega pakta, v okviru regionalnih mednarodnih organizacij oz. drugih "aranžmajev", npr. Organizacije dogovora o kolektivni varnosti (katerega srce je Ruska federacija), Šanghajska organizacija za sodelovanje, ASEAN itd.

Rusija in Nato se v zadnjih letih vse bolj zblížujeta. Bomo kdaj dočakali ta dan, da bo Rusija postala članica Severnoatlantskega zavezništva?
Nerad napovedujem, zgodovina nas je že tolikokrat presenetila, a vendar: Ruska federacija in Nato se zblížujeta iz zelo preračunljivih razlogov, tj. sodelovanje na področjih, kjer imata skupne koristi. Če bo Ruska federacija pridobivala relativno moč v mednarodnih odnosih na najpomembnejših področjih (politično, gospodarsko, vojaško, navsezadnje pa tudi v smislu mehke moči, torej, da postane akter, ki "osvaja srca in duše", kot je bila nekdanja Amerika) verjetno ne bo čutila nikakršne potrebe, da bi se priključila Natu. Po drugi strani pa imamo nekatere ugledne politologe (npr. Charles Kupchan), ki menijo, da bi se Nato moral bolj potruditi, da pridobi Moskvo na svojo stran. Zdaj je za kaj takega verjetno že prepozno, Ruska federacija je v vzponu, kuje zavezništva na tistih področjih, ki jih ima za strateško pomembna, in z državami, od katerih ima koristi. Če si

držnem uporabiti nekoliko bolj grob slovar, bi lahko rekli, da je Nato Rusko federacijo že zdavnaj zakockal, ko jo je obravnaval v duhu odnosa učitelj - prvošolček. Zdaj je prvošolček tistemu, ki se je oklical za učitelja, kljub nekaterim pubertetniškim mozoljem zrasel že do ramen. Zgodovina je pač slaba učiteljica; kot se je izkazalo po Napoleonovih vojnah in po 2. svetovni vojni, je za dosego trajnejšega miru potrebno svoje nasprotnike vključiti v svoje aranžmaje, ne pa jih poniž(ev)ati, kot se je to zgodilo z Nemčijo po 1. svetovni vojni.

Ob tradicionalnih napetostih med Zahodom in Vzhodom, ki jih predstavljajo ZDA in Rusija, smo dobili še tretjo velesilo, Kitajsko. Kam bodo vodili odnosi med temi tremi državami in ali lahko v prihodnosti dočakamo celo zavezništvo med Rusijo in ZDA?

Kitajska in Ruska federacija po mojem mnenju še nista velesili, in to verjetno še nekaj časa ne bosta postali. Sta pa vsekakor veliki sili. Da postaneš velesila, je potrebno še kaj več, in sicer, da si zgled, ki ga drugi posnemajo, kot so to bile ZDA. Danes zgledov, ki bi predstavljali posnemanja vredno ureditev, skoraj ni več (morda kaka severnoevropska država). Vsaka malo bolj samozavestna država skuša najti svoj model razvoja. Tudi ZDA so z Abu Grajbi, Guantanamo in drugimi fiaski - da spodbujanja surovega neoliberalnega kapitalizma po vsem svetu, katerega poraz smo videli v Egiptu in Tuniziji, sploh ne omenjam - zakockale velik del ugleda. Po drugi strani pa kitajski in ruski bogataši svoje otroke še naprej pošiljajo na Harvard in druge ameriške univerze, medtem ko v Pekingu in Moskvi študirajo le kakšni "eksoti", ki se učijo jezika. Svet v prihodnjih desetletjih bo verjetno sestavljen iz nekaj velikih regij, ki jih bodo v resnici vodile posamezne države (ali pa celo več držav), okoli njih pa se bodo potem razvrščale manjše države. A te bodo v mednarodne odnose vstopale ne le preko t. i. regionalnih voditeljic, ampak tudi povsem samostojno. Vsaj za nekaj časa je "romantičnih zgodb", ki so se napajale v spopadu ideologij, verjetno konec.

Brina Tomovič

Slovenci na Švedskem

*Kako boste proslavili 20-letnico
samostojnosti REPUBLIKE
SLOVENIJE? Pišite nam!*

*uredništvo Slovenskega
GLASILA na Švedskem*

NA TININIH PRSIH SE ZDAJ BLEŠČI TUDI ZLATO!

17. februar 2011 Garmisch-Partenkirchen - MMC RTV SLO Smučarka Tina Maze je v Garmisch-Partenkirchnu dosanjala svoje zlate sanje, saj je postala svetovna prvakinja v veleslalomu, potem ko je za 9 stotink sekunde premagala Italijanko Federico Brignone. 27-letna Korošica je pot do zlata stlakovala že v 1. vožnji, ko si je s štartno številko ena privozila 34 stotink sekunde prednosti pred Brignonejevo, medtem ko je bila na 3. mestu Avstrijka Elisabeth Görgl (+0,71).

Mazejevi se je na "Prešercu" pridružil tudi Zavec "Zlata Tina, Zlata Tina," je odmevalo na Prešernovem trgu, ko se je na odru pojavila slovenska junakinja s svetovnega prvenstva Tina Maze. Družbo ji je delal tudi Dejan Zavec, Slovenec leta 2010.

Slovenska šampionka, ki je ljubitelje belih strmin navdušila že s srebrom v superkombinaciji, je 41. svetovno prvenstvo v alpskem smučanju končala z dvema medaljama, dvema 5. mestoma in 11. mestom. Slovensko himno je odpela **Alenka Godec**, sprejem v središču Ljubljane pa so s koncertom popestrili tudi člani priljubljene glasbene skupine **Siddharta** in svetovni boksarski prvak v velterski kategoriji po verziji IBF Zavec, ki je v petek v Stožicah ubranil naslov proti **Paulu Delgadu**.

Hvaležna je navijačem, ki jo spremljajo "Pravijo, da Slovenci ne znate držati skupaj. Mislim, da danes to ne drži. Vsi skupaj navijate za Tino, zato je tudi tako hitra in o tem sem stoodstotno prepričan. Čestitam Slovincem in Ljubljani," je dejal trener **Andrea Massi**, Mazejeva pa je nato še dodala: "Lahko bi rekla, da je bila v moji mladosti Mateja Svet moj glavni vzornik. Navijala sem za njo in za **Vreni Schneider**. Mateja je moja velika vzornica, imam tudi še nekaj njenih idej v glavi, ko smučam. Je izjemna oseba, zelo inteligentna in mislim, da je bila pravi vzornik." Tino na vsaki tekmi spodbujajo tudi zvesti navijači iz Črne na Koroškem, zato je nekaj besed namenila tudi njim. "Moji navijači so tudi danes tu, bravo! So krasni, vedno ko so z mano, smučam hitreje. Čim večkrat pridite, da se bomo veselili skupaj! Z nami so bili vedno, imamo tudi novo himno. Zelo sem jim hvaležna, da navijajo zame."

Naj bo smučina jasna in hitra "Vsi vemo, da je Tina najboljša veleslalomistka sveta, vsi vemo, da je morda celo najboljša na svetu. Današnji večer bi izkoristil predvsem za eno zadevo. Mislim, da vrhunski rezultat raste iz talenta, zelo trdega dela in vrhunskega tima, raste pa tudi iz ljudi. Hvala Črni in vsej Sloveniji, da podpirate smučanje, kajti samo na tej osnovi lahko zraste 'zlata Tina'," je povedal predsednik OKS-ja **Janez Kocijančič**. Spregovoril je tudi minister za šolstvo in šport **dr. Igor Lukšič**: "Slovenija je športna nacija, Slovenija je smučarska nacija - in na vrhu je Tina Maze. Tina, hvala, ker daješ upanje. Vesel sem bil, da si premagala tisto težko krizo, ki je iz srebrne Tine naredila zlato Tino. Hvala ti." V dar je dobila ček 8.170 evrov. Nato je na oder stopil še ljubljanski župan **Zoran Janković** in sklenil: "Ta Prešernov trg je postal zlat, predvsem po zaslugi Tine. Iskrene čestitke, naj pride čim večkrat sem - mi bomo naredili oder, prišli bomo v velikem številu in vse njene medalje proslavili. Srečno, Tina, veliko zdravja, veliko zlata okoli vratu in naj ti bo smučina jasna, hitra in čim prej do cilja na prvo mesto!"

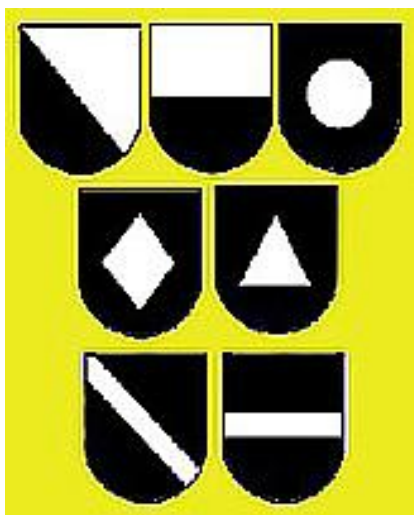
T. G., M. L., foto: Sandi Fišer

Slovensk historia eller Europas bäst bevarade hemlighet

Forts. av del 2 från www.slovenienhistoria.se, som handlar om förhållandet mellan det slovenska folket och de styrande samt kampen mot turkarna.

Sammanställt av Vesna Jakše bl.a. från text av dr. Jožko Šavli på www.carantha.net

På bilden till vänster syns symbolerna för de sociala rankningarna i det karantanska samhället: dvornik (hovman), močnik (representant för auktoritet), boljec (adelsman), svobodin (adlig fri man), černič (militär man), kosez (fritt stadsbud), vitez (ofri adel). På många karantanska familjers vapensköldar syns deras forna rankning och sociala klasstillhörighet. Det karantanska samhället var uppenbarligen en kombination av det forna slovenska och den efterföljande feodala sociala ordningen. Förmodligen fanns det också flera domstolar redan i det forna Karantanien och därefter i Stora Karantanien.

Bönderna var först fria och senare mest ofria. De hade ingen symbol (vapensköld), men många områden i bysamhällena hade sin egen vapensköld, som visades på träpålar eller banners.

Bilden föreställer ett bröllop i nedre Štajerska (troligen Veržej) i slutet av 1800-talet. På bilden ses samhällets flagga med en fisksymbol.

1077 avancerade det friuliska gränsområdet under Aquileas/Oglejs patriark till ett furstendöme. Sedan dess kallades det helt enkelt *Patriarkatet*, eftersom patriarken administrerade både den kyrkliga och temporala (politiska och ekonomiska) makten. Den feodala strukturen i Patriarkatet var mycket lik Karantanien där många adliga familjer hade sitt ursprung. I den friuliska adelns vapensköldar finns det likadana symboler som i Karantanien.

I gränsområdet Verona hade fursten rollen som kunglig representant (*missus dominicus*), men det ämbetet upplöstes år 1151. 1156 avancerade Österrike till ett furstendöme och följdes av Steiermark/Štajerska 1180. **Stora Karantanien existerade inte längre och följdes av det s.k. Inre Österrike**, som associerades med nästan alla de karantanska (slovenska) historiska provinserna.

Den politiska och sociala strukturen i Stora Karantanien var en symbios av den gamla karantanska lagen - *institutio Sclavenica* och den feodala ordningen. Till idag har [institutio Sclavenica](#) inte tagits i beaktande av historiker, förutom Josip Mal (se [del 7](#)).

1286 utnämndes Mainhard II av Gorica-Tyrolen, greve av Tyrolen, till furste av Koroška (Kärnten). Detta historiska furstendöme hade varit den centrala provinsen i det forna storfurstendömet Karantanien och bevarade därför sina politiska traditioner. Därför utfördes Mainhards kröning med den urgamla slovenska riten: "Han kröntes på furstestenen, dömde sedan i rättstvister och utnämnde sina närmaste män från furstetronen", som fortfarande står på Svatnefältet norr om Celovec (Klagenfurt) i Koroška (Kärnten).

I Meran, huvudstaden i Mainhards grevskap Tyrolen, fanns ett myntverk som producerade silvermynt sedan cirka 1270. Eftersom Meran ligger vid floden Etsch (Adige) kallade den tysktalande befolkningen myntet Etschkreuzer.

Det blev mycket användbart i handeln och det spreds snabbt till norra Italien ända till Trieste och Dalmatien. Men i detta område kallades det **Carantan** (eller Carantano), eftersom Mainhard II, som ägde myntningsrätten, var furste över Karantanien/Koroška (Kärnten).

I de österrikiska provinserna användes det fram till 1892, när det samtidigt som florinen byttes ut mot kronan.

Carantan, ca 1270 - ca 1892
Med dubbelkors, den tyroliska örnen och inskriptionen
MEINARDVS COMES TIROLI.

När Heliga romerska riket blev utan en riktig ledare, då hela tre ledarfamiljer dog ut, rådde det oordning och fattigdom i dess regioner. Därför valde de tyska hertigarna 1271 Rudolph av Habsburg, en lägre adelsman från Schweiz, som sin ledare. Fem år senare, 1278, erkände även de slovenska regionerna hans överhöghet med en fredsplan, som den 27 december 1282 officiellt bekräftades av **de karantanska regionernas (Štajerska, Koroška, Kranjska och Istras)** "parlament" under dess möte. Från och med då var det just de slovenska regionerna som med sitt karantanska rättssystem utgjorde grundstenen i det senare stora Habsburgska imperiet, som blev kvar ända till 1:a världskrigets slut (se [del 6](#)). Den karantanska installationen av furstarna bevarades under långa århundraden, ända till Maria Teresia (se [del 3](#)), som accepterades av de övriga europeiska ledarna som kvinnlig ledare just på grund av det karantanska rättssystemet, som tillät även kvinnan makten.

Habsburgväldet kontrollerade territoriet nästan kontinuerligt från 1335 till 1918 och det skedde många turkiska räder där från 1400-1600-talet. Från omkring 900 e.Kr. till 1900-talet talade Kranjskas (Kraains) ledande samhällsklass tyska. Trots det har det slovenska språket överlevt till idag.

Slovenskan fick ändå en framträdande kulturell roll och bevarades då adeln även talade slovenska. Fragment och budskap som kom till mellan åren 1000-1500 vittnar om en bred användning, men en kanske lite osystematisk odling av kultiverad slovenska i det kyrkliga

och sekulära livet. Klagenfurt-, Sticna-, Venetianslovenska- (Cedadski) och Castelmonte manuskripten (Starogorski rokopis) kom till under 1300- eller 1400-talen (se del 4).

Rudolph IV, grundaren av Habsburgfamiljen och furste av Österrike (ex-Karantanien), dog 1365 och efterträddes av sina bröder, som snart efter hans död delade de österrikiska eller karantanska provinserna mellan sig och de blev grundare av två linjer i Habsburgsdynastin: Den äldre Albert III fick Österrike vid Donau med Wien, medan den yngre brodern Leopold III fick Inre Österrike, dvs. de karantanska provinserna i begränsad mening (Kärnten, Steiermark, Krain och Istrien) liksom Tyrolen. När hertig Leopold III dog 1386 efterträddes han av sina fyra söner: i Inre Österrike av William († 1406), Leopold IV († 1411) och Ernst († 1424) samt i Tyrolen av Fredrik IV († 1439). Mellan bröderna uppstod bråk tills till slut Ernst tog över ledarskapet i Inre Österrike år 1411; han fick smeknamnet "järnet" för sin kroppsvigörs skull. 1412 gifte han sig med den polska prinsessan Zimburgis († 1429). Hon var brorsdotter till den polske kungen och dotter till Ziemovit IV, greven av Masovia, och hon födde tre söner: Fredrik V, Albert VI, och Ernst II.

Jämfört med sina bröder var **greve Ernst Järnet** mycket mer medveten om de politiska och historiska traditionerna vad gällde hans (karantanska) provinser. Han hade sin residens i Graz, huvudstaden i Steiermark (Štajerska). År 1414 reste han med sitt följe till Kärnten (Koroška) och lät sig krönas i enlighet med den slovenska karantanska riten på furstestenen som "Windischer herre" (herre över slovenerna). Därefter satt han på furstetronen och dömde i rättstvister och förlänade mark. Styrkt av sin nya rang, tog han till sig titeln ärkehertig i enlighet med *Privilegium maius*, som egentligen var ett falskt dokument.

Det förhöll sig nämligen som så att några århundraden tidigare, 1156, garanterade kejsaren Fredrik I Barbarossa den österrikiske markgreven Leopold III av Babenberg genom dokumenten *Privilegium minus* speciella privilegier som skulle gå i arv även på modernet, eftersom Babenbergfamiljen var ättlingar till den karantanska Liutpoldingfamiljen och kvinnans jämlikhet låg i linje med institutio Sclavenica. Rudolph IV skapade ett dokument år 1359 i samma stil men **falskt** (som det visade sig långt senare) som kallades *Privilegium maius*, som skulle gälla Habsburgfamiljen - han skulle då bära titeln "ärkehertig" och rangen "ärkejägmästare" i riket. **Detta falska dokument garanterade Habsburgfamiljen makten genom arvsrätt**, dock inte på modernet, då Habsburgarna inte var av karantanskt ursprung.

Det var den allra sista gången den urgamla ceremonin med kröningen av fursten av Karantanien på furstestenen utfördes i sin helhet. Från och med då erhöll de nyvalda furstarna folkets vördnad endast på furstestolen, dock alltid bara på slovenska.

fortsättning följer

Demonstracije za samostojnost SLOVENIJE, 1991

Arbetet/Söndag 7 juli 1991

SKÅNE RUNT

● Flera hundra människor demonstrerade i går i Landskrona till förmån för Sloveniens och Kroatiens frihetssträvanden. Demonstrationen var den tredje på en vecka som hölls gemensamt av kroater och slovenier.
Foto: BERTIL R PERSSON

Izdajatelj / Utgivare: Slovenska zveza / Slovenska riksförbundet i Sverige

Box 237, 261 23 LANDSKRONA Telefax: 0457-771 85 / 031-52 82 96

Predsednik/Ordför: Ciril M Stopar, Tajnik/Sekr: Marjana Ratajc

NASLOVI - ADRESSER

KK SLOVENIJA
c/o Rudolf Uršič
Norregata 9, 633 46 Eskilstuna
Preds.: Rudolf Uršič, 016-14 45 49

IVAN CANKAR
N Långgatan 93
330 30 Smålandsstenar
Preds.: Branko Jenko, 0371-303 15

SD SIMON GREGORČIČ
Scheelegatan 7
731 32 Köping
Preds.: Alojz Macuh, 0221-185 44

KD SLOVENIJA
Vallmovägen 10
293 34 Olofström
Preds.: Ciril M. Stopar, 0457-771 85

SLOVENSKI DOM
Parkgatan 14
411 38 Göteborg
Jože Zupančič, 031-98 19 37

SLOV./ŠVEDSKO DRUŠTVO
Darko Berginc; Kadettg 30 D
254 55 Helsingborg
Blagajnik: 042-156 188

SLOVENSKA AMBASADA
Styrmansgatan 4
114 54 Stockholm
08-545 65 885/6 Fax 08 662 92 74,
e-pošta: vst@gov.si

SKD FRANCE PREŠEREN
Box 5271
402 25 Göteborg
Lado Lomšek, 031-46 26 87 SKD

PLANIKA
V:a Hindbyvägen 1
214 58 Malmö
Ivanka Franceus, 040-49 43 85

DRUŠTVO ARENA
Brantaforsv 10
372 50 Kallinge
Tel.: 0457-20840/ 103 80

SLOV. DRUŠTVO STHLM
BOX 832
101 36 Stockholm
Pavel Zavrel, 08 8572 59

PEVSKO DRUŠTVO ORFEUM c/o
Bencek-Budja, Hantverkarg 50
261 52 Landskrona
A. Budja, 0418-269 26

26 SLOVENSKA KATOL. MISIJA
Parkgatan 14
411 38 Göteborg
Zvone Podvinski, 031711 54 21

VELEPOSLANIŠTVO
KRALJEVINE ŠVEDSKE
Ajdovščina 4/8
SI - 1000 Ljubljana,
Slovenija (+386) 01-300 02 70

Cvetočo pomlad // En blommig vår
redakcija // redaktionen

